

bilışim 4mevsim

Sayı 6, Nisan, Mayıs, Haziran 2020

COVID-19 DOSYASI 1

Prof. Dr. Gülden Köksal 1

Dr. Handan Kalaycıoğlu 5

Prof.Dr. Cesur Baransel 9

SAĞLIK

GEZİ 21

Bursa'da Zaman I 21

Bursa'da Zaman II 27

Kapak fotoğrafı: Yasemin ARI KURTOĞLU, Kültür Park/Bursa
Bilişim 4 Mevsim dergisiyle ilgili geribildirimleriniz, görüş ve önerileriniz için
bilisim4m@bilisim.com.tr
adresine e-posta gönderebilirsiniz.

Grafik Tasarım-Dizgi
Solutionz B2B Marketing

Bilişim 4 Mevsim Dergisi, Bilişim Bilişim ve Yazılım Sistemleri Anonim Şirketi tarafından TC yasalarına uygun olarak elektronik dergi olarak yayınlanmaktadır. Bilişim 4 Mevsim Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Bilişim AŞ'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf ve illüstrasyonların her hakkı saklıdır.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, çoğaltılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara, yayınlanan ilanların sorumluluğu ilan sahiplerine aittir.

İÇİNDEKİLER

ii Kurucumuzdan

14 İçimizden

Editörden	i
Kurucumuz'dan	ii
Covid-19 Dosyası.....	1
İçimizden	14

1 Covid-19 Dosyası

İÇİNDEKİLER

21

Gezi

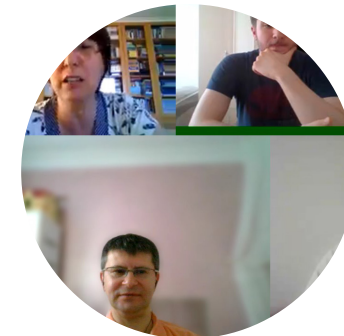
31

Mutfak

Haberler.....	18
Gezi	21
Mutfak	31

18
Haberler

TEŞEKKÜR

Bu sayımızın ana konusu *sağlık, sağ çıkma, yaşamda kalma*.

Fiziksel olarak yan yana gelemeden hazırladığımız **bilisim4Mevsim** dergisine, her zaman olduğu gibi Kurucumuz Prof. Dr. Aydın Köksal, Bilisim AŞ çalışanları, çözüm ortaklarımız, müşterilerimiz ve yakın çevremizde varlıklarıyla bizlere mutluluk veren arkadaşlarımız, eşimiz dostumuz desteklerini esirgemediler.

Bu sayımızda, COVID-19 Dosyasının oluşumuna güzel yazılarıyla katkı veren

Prof. Dr. Gülden Köksal'a,

Dr. Handan Kalaycıoğlu'na,

Prof. Dr. Cesur Baransel'e,

Gezi bölümünde Bursa ilimizle ilgili yazılara fotoğraf, anı ve düşünceleriyle katkı veren

Bilisim AŞ'den Emekli İsmail Elöve'ye,

Arkadaşım Yasemin Arı Kurtoğlu ve Eşi Önder Kurtoğlu'na,

Bursa'lı çalışanımız Zeynep Göral'a

İçimizden bölümünde, sorularımızı içtenlikle yanıtlayarak söyleşimize katılan

Mutlu Sedat Yılmaz'a

Ve

görüş ve önerileriyle bizleri motive eden siz Değerli Okuyucularımıza sonsuz teşekkürler.

Kendinize iyi bakın, sağlıklı kalın.

Editörden

Ayşe Eser Baransel

20 Mayıs 2020

Yaşadığımız çağı sosyologlar “Post Modern Çağ” ya da “endüstri ötesi toplum” gibi değişik adlarla tanımlarlar. Çoğunun ortak görüşü, yirmi birinci yüzyılda artık büyük anlatılara yer olmadığı görüşüdür. Bildiğimiz birçok ideoloji önemini kaybetmiştir. Tek bir gerçeklik vardır, o da *küreselleşme* ve bunu sürdürülebilir kılan *neo-liberal* politikalar. Bunların da, küresel bir salgınla temelden sorgulandıklarına tanık oluyoruz şu sıralarda.

Bizim kuşak ve daha küçükler ilk kez böyle bir dönem yaşadı. Büyüğümüz örneğin ikinci dünya savaşını anımsarlar. Yokluğu ve korkuyu hem kentlerde hem de kırsalda yaşayan anne ve babalarımız o yıllarda çocuk yaşlarında olsalar da büyük bir dünya savaşından sağ çıkmak ile ilgili pek çok anıları vardır. Bizim yaşadığımız bu küresel salgın ise yalnızca bizim için değil yerküre üzerindeki bütün insanlar için her yönüyle değişik ve etkileyici bir deneyim.

Kontrollü sosyal yaşam, ya da yeni normal düzende sağlığımızı nasıl koruyacağız? Bu sayımıza görüşleri ve deneyimleriyle değer katan halk sağlığı hekimi Dr. Handan Kalaycıoğlu’nun dediği gibi bütün salgınlar bir gün biter. Peki ya sonrası...

Bize birden bire oldu gibi geldi. Bütün dünya hazırlıksız yakalandı bu salgına. Dünya Sağlık Örgütü “*Bu bir pandemidir*” dedi yani küresel salgın. Aslında geleceği biliniyormuş, başımıza geldikten sonra, bunu söyleyen, raporlar yazıp uyarmaya çalışan bilim adamları olduğunu öğrendik. Virüsler ve bu tür salgınlarla ilgili bilgi veren yazısıyla bu sayımızda yer alan bir başka konuk yazarımız Prof. Dr. Cesur Baransel, bu uyarılara dikkat çekiyor ve neden bir hazırlık yapılamadığına değiniyor yazısında.

Ah, bu küreselleşme ve neo-liberal politikalar. Yoksa aşı üretimi de da-

hil, insanlığı tehdit eden virüslerle ilgili bilimsel çalışmalar yeterince kârlı değil mi bir salgın olmadan önce. Çoğu salgın bitmedi mi kendiliğinden. Hangi özel kurum, bir pandemi olasılığına karşı kâr amacı gütmeyen büyük pahalı araştırmalara girebilirdi ki. Belki *yeni normal düzende* olur. Çünkü bu arada güzel şeyler de oldu. Ozon tabakası kendini onardı, hava kirliliği azaldı. Çevrecilerin sesleri ve söylemleri çınladı yeniden kulaklarımızda. “*Dünyanın ve doğanın sahibi değiliz. Diğer canlılarla birlikte burada misafiriz.*”

Biz her bahar iki güzel bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramını kutlamaya alışkınız. Ama bana mı öyle geldi, yoksa gerçekten bu bayramlar önceki yıllardan daha mı coşkulu kutlandı balkonlarda. Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yerini tutmadı ama aynı altyapı, ulusal bayramları coşkuyla kutlayabilmemizi olanaklı kıldı. Özgürlüğümüzün kısıtlandığı karantina günlerinde, çocuklar, gençler, 65 yaş üstü büyüklerimiz, hepimiz, balkonlarda göz yaşları içinde gençlik marşını söylerken Mustafa Kemal Atatürk’ün tekrar tekrar, her koşulda doğruluğu kanıtlanan fikirlerinin yeniden farkına vardık. “*Gerçek yol gösterici bilimdir*” demişti, şimdi sağ çıkmak için bütün bir ulus her gün televizyonlarda bilim adamlarını ve doktorları dinler olduk. Eşitlik demişti, ulusal kalkınma modelleri önermişti, doğaya saygılı kentleşme planları koymuştu önümüze. Betonlar arasında sıkışıp kaldığımız kentlerde sosyal mesafeyi koruyamaz duruma geldiğimizde yapılan yanlışları tartışmaya başladık.

Durun bir dakika, hani çağımızda büyük anlatılar yok olmuştu...

Yüz yılı aşmış bir büyük anlatının yaratıcısı Mustafa Kemal Atatürk’ü bir kez daha saygıyla ve minnetle anıyorum.

“*Dünyanın ve doğanın sahibi değiliz. Diğer canlılarla birlikte yeryüzünde misafiriz,,*

Kurucumuz'dan

Prof. Dr. Aydın Köksal,
Bilişim AŞ YK Bşk.,
TBD Onursal Bşk.

“

*‘Biz kurumsal bir takımdık...
Kaptan sakatlanıp 8 ay oyun dışı
kalsa da gemi yola çıktığı limana
sağlıcakla varabiliyordu.’*

Çin'in Vuhan kentinde 2019 Aralığında patlak veren *Koronavirüs Salgını*, 13 Mart 2020 gününden beri Türkiye'yi de vurdu... Bugüne değin 5025 kurban verdiğimiz açıklandı... Gençler artan işsizlikten, çalışanlar uğradıkları hak-hukuksuzluktan, bizler 65 yaşından gün almış olmaktan, “Biz öldük mü?” diye sorgular olduk kendimizi... Bahar 2020 mevsimi boyunca gündemin başına “Sağlık” konusu yerleşti... Evlerimize kapandık hepimiz... Yeryüvar ölçeğinde... Tüm insanlık...

Bilişim Devrimi'nin yaklaşmakta olduğunu görüp 22 Nisan 1971'de Türkiye Bilişim Derneği'ni kurduğumuzdan bu yana öngördüğümüz “*çevrimiçi ortamda uzaktan çalışma*”, sonunda birdenbire iş yaşamının bütün kesimlerinde bir zorunluk oluverdi... Eğitim-öğretimde okullardan bankalara, bakkallardan mağazalara, alışveriş merkezleri AVM'lere, lokantalardan kahvehanelere, küçük imalathanelerden düzenli endüstriyel üretim yapan fabrikalara değin bütün iş yerleri zorlandı, çalışmalarını olabildiğince çevrimiçi ortamda yürütülebilecek bir biçimde, genellikle yavaşlatarak sürdürmeye çalıştı...

Yazılım sistemleri üreten bizler, bu konuda belki de bütün çalışma kesimleri içinde işimizi evden ya da bulunduğumuz yerden, aksatmadan sürdürebilecek olanaklara daha çok sahip olmakla, işimizi yapmaktan geri durmadık. Bu bakımdan şanslıyız... Bununla

birlikte, ekonomik durgunlukla salgının üst üste bindiğı bir çağda, yeni satışlarda ve nakit akışında görülen daralma, sağlığın yanı sıra iş yaşamını da kuşkusuz etkiledi.

Kişisel olarak ben kendim, birden çok kez geçirdiğim sayrılıklar ile kazalar nedeniyle sağlığın değerini erken öğrenmekle belki de kendimi şanslı sayabilirim... Özellikle 37 ve 59 yaşlarımda geçirdiğim iki ölümcül kazanın ardından, sekizer ay yaşamdan kopup işimden uzak, yaşam savaşı verdim... Dante gibi Cehennem'e de Cennet'e de alınmayıp Araf'tan yeryüzüne gönderilince yaşam -ve işime- kaldığım yerden daha da güçlü bir özlemle, istençle sarılmayı öğrendim...

Örneğin on beş yaşında bir zengin çocuğunun 25 Mart 1977 günü Hoşdere Caddesi'ndeki evimizin önünde beni kaldırımdan kapıp yüzümü ve sağ bacağımı darmadağın etmesinin ardından... 11 gün komada, 66 gün Hacettepe Hastaneleri'nde, 8 ay da evde kalıp iyileştikten sonra... 1977 güzünde başlatmayı planladığımız Bilgisayar Mühendisliği öğretimimizin ilk öğrencilerine açılış dersini, iki elimde koltuk değnekleriyle, varoluşçu filozof Jean-Paul Sartre'ın bakışını andırır biçimde bir gözüm kuzey batıya bir gözüm kuzeydoğuya bakar durumda verdiğimi unutamam.

Eylül 1967'de kuruluşuna katıldığım Hacettepe Üniversitesi'nde, Bilgi İşlem Merkezi ve 22 Nisan 1971'de de Türkiye Bilişim Der-

Kurucumuz'dan

neği'nin ardından... 1973-74 öğretim yılında başlattığımız Bilgisayar Mühendisliği'nde Doktora programı sayesinde yetiştirdiğimiz 8 Dr. Müh. arkadaşım ve onlara katılan 2 yurt dışından doktoralı toplam 19 öğretim görevlimizle birlikte... 30-40 Kamusal Yönetim Bilişim Sistemi gerçekleştirmiş olmanın deneyimini de arkamıza alarak -bunlardan biri de ÖSYM'dir- bilişim mesleğimizi bir öğretim dalı olarak örgütlerken,

Türkiye'nin ilk Bilgisayar Mühendislerini HÜ Beytepe Yerleşkemizde 1981'de coşkuyla kutladık.

bu kaza sayesinde, kurumsallaşmanın önemini de yaşayarak öğrenmiş oldum.

Tek adam başarısı ne endüstri ne uygarlık yaratamazdı... Biz kurumsal bir takımdık... Kaptan sakatlanıp 8 ay oyun dışı kalsa da gemi yola çıktığı limana sağlıcakla varabiliyordu.

T.C. yurttaşları olarak biz bunu -Takım çalışmasının, kalite yönetiminin, hukukun, kurumlaşmanın önemini- Mustafa Kemal Atatürk'ten öğrenmiş, onun kitabı *Nutuk*'tan okumuştuk...

Sonra, 1999 Ocağında Erciyes Dağı'nın olağanüstü güzelliklerinde yaşadığım en mutlu bir anımda, iki içkili magandanın kullandığı, denetim dışı bir jetski olanca hızıyla üstüme geldi...

Beynimin dağıldığını, kolumun bacağımın koptuğunu görür gibi oldum... Öldüğümü sanıp yine 8 aylık yeni bir Cehennem-Cennet-Araf deneyiminden geçtim... Böylece ikinci bir kez “doğru amaç” ile, “us” ile, “takım çalışması”, “kalite yönetimi”, “kurumsallık” ile üçüncü binyılın eşliğinde 1999'da, bu kez de Bilişim AŞ gemimizi özenle planladığımız Endüstri - Uygarlık limanına ulaştırmayı başaracaktık...

Bugün bir yandan *Koronavirüs Salgını*'yla -belki de geçmiş ile yaşamla- hesaplaşırken, önerilen önlemlere uyum çabası içinde, üç aydır evde, açık denizin yükselen dalgalarına karşın, ülkesine ve insanlığa hizmet eden bir kaptan gibi duyumsuyorum kendimi...

*Aydın Köksal çalışma masasında...
Bilişim AŞ Kaptan Köşkünde, 24 Mayıs 2013*

Covid-19 Dosyası

İmmunonutrisyon-Besin Öğeleri ve Enfeksiyon Hastalıkları

Prof. Dr. Gülden KÖKSAL

**Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBF
Beslenme ve Diyetetik Bölümü,
Bilişim AŞ Kurucu Ortağı**

Beslenmenin Tanımı ve Önemi

Beslenme; insanın büyüme, gelişme, sağlıklı ve verimli olarak uzun süre yaşamak için gerekli olan enerji ve besin öğelerinden her birini yeterli miktarda sağlayacak olan besinleri besin değerini yitirmeden en ekonomik şekilde almak ve tüketmektir. Bu öğelerin herhangi birisi tüketilmediğinde ya da fazla tüketildiğinde, büyüme ve gelişmenin azaldığı ortaya konmuştur.

**“Her besinin işlevsel olduğunu bilip
besin çeşitliliğine ve besinlerin
mevsiminde tüketilmesine
özen gösterilmesi gerekmektedir.”**

Vücudun enfeksiyonlara karşı direnci, yani bağışıklık sisteminin korunması ve desteklenmesi çok sayıda etkene bağlıdır. Bu etkenler içerisinde en önemlisi çocuk ve yaşlılarda, makro (enerji, protein, yağ) ve mikro besin öğelerinin (vitamin ve mineraller) yeterli düzeyde

alınması ve hastalık durumunda ise bu besin öğeleri ile bireyin desteklenmesidir.

Bağışıklık işlevlerinin oluşması ve dokuların onarılması için hastaya uygulanan beslenme desteğinin ve verilen besinlerin bazı besin öğeleri ile zenginleştirilmesi gerekmektedir. Bu desteğe “Bağışıklık Sistemi Destek Beslenmesi-İmmunonutrisyon” bağışıklık işlevlerinin devamını uyarıcı ve destekleyen besin öğelerine de “Bağışıklık Uyarıcı Besin Öğeleri-İmmuno Besin Öğeleri” denilmektedir. A, C, E vitamin olarak, arjinin, glutamin, omega-3 yağ asitleri, nükleotidler, çinko, selenyum, demir gibi bazı elementler bağışıklık sistemini uyarıcı besin öğeleri arasında önemli olanlardır. Cerrahi girişimde bulunulmuş ya da yoğun bakım ünitelerinde yatmakta olan hastalarda “immunonutrisyon”, enfeksiyon komplikasyonlarının %70 ve hastanede kalma süresinin %20 oranlarında azaltılabileceğini göstermiştir.

Enerji: Enfeksiyon hastalıklarında kötü beslenme yani besin öğelerinin yeterli ve dengeli alınmaması bağışıklık sistemini etkilemektedir. Kötü beslenme enfeksiyonlara direnci düşürür, enfeksiyonlarda koruyucu etkisi büyük T hücreleri yeterli çalışamaz. O nedenle hızlanan bazal metabolizma ve hastalığın tipine göre enerji kullanımı artabilir. Özellikle solunum sistemi enfeksiyonlarında gelişmekte olan ülkelerde ve şu anda yaşadığımız Corona virüs salgını nedeniyle her yaşta birey, bebek, çocuk ve yaşlı ölümleri fazladır. Üst solunum ve alt solunum yolları enfeksiyonlarının temelinde protein enerji malnutrisyonu (kötü beslenme) yatmaktadır. Artan bazal metabolizma (vücudun dinlenme sırasında harcadığı enerji) nedeniyle günlük enerji gereksiniminde yüzde 10-12 artış sağlanması ile bağışıklığı destekleyen T ve B hücrelerinin çalışması güçlenmektedir.

Protein yetersizliği veya kaliteli protein tüketiminin azlığı bağışıklık sistemini olumsuz etkilemekte ve enfeksiyonlara karşı duyarlılık ve enfeksiyonların şiddetini artırmaktadır. Protein alımının yetersiz olduğu durumlarda antikor oluşumu bozulur. Serum immunoglobulinleri özellikle sekretuar Ig-A düzeyi düşer, timus işlevleri bozulur, lenfosit sayıları azalır. Günlük protein alımı bireysel özelliklere göre artırılmalı et, süt, yumurta gibi doku onarımında kullanılan vücut işlevlerini onarıcı kaliteli protein tüketimi artırılmalıdır.

‘A vitamini desteği yapılan bireylerde ölüm oranı %22 oranında azalma göstermektedir.’

Vitamin A yetersizliği birçok enfeksiyon hastalıklarında görülmekte ve vitamin-A desteği yapılan bireylerde mortalite oranı (ölüm oranı) %22 oranında azalma göstermektedir. Bağışıklık sisteminin desteklenmesi makrofaj ve fagositik aktivitede artış mukozal ve epitel doku onarımı ve en önemlisi de interferon üretimindeki artışla etkisini gösterir.

Vitamin C: C vitamininin etkisinin en çok görüldüğü enfeksiyonlar viral enfeksiyonlardır. Vitamin C vücut sıvılarında bulunan suda

çözünen antioksidant olup, bağışıklık sisteminde fagozit (vücuda zarar veren hastalık yapıcı organizmaları yok eden) işlevleri artırarak enfeksiyonlara karşı direncin oluşmasında önemli bir işlevi vardır ve tüm sebze ve meyvelerde bulunan bir besin ögesidir. C vitamini yetersizliğinde enfeksiyonlara karşı yanıtın bozulduğu ve özellikle üst solunum yolları enfeksiyonlarının daha çok görüldüğü bilinmektedir.

Enfeksiyon hastalıklarında serum askorbik asit düzeyi düşmekte, buna bağlı olarak lökosit makrofaj aktivitesi azalmakta, bakterilerin üremesi kolaylaşmaktadır. Günlük tüketilen taze meyve özellikle turuncgiller ve yeşil sebzelerle vitamin-C gereksinimi karşılanmakla birlikte, ısıya ve ışığa dayanıksız bir vitamin olduğu için ve vücutta depolanmadığı için her öğünden sonra tüketilen bir meyve, salata gereksinimi karşılamaktadır. Taze ve bekletilmeden tüketilmesi önerilmektedir.

Covid-19 Dosyası

Prof. Dr. Gülden Köksal, Immunonutrisyon

‘E vitamini, kanser ve enfeksiyon oluşum riskini azaltmaktadır.’

Vitamin D: Bir çok araştırma ile önemi bilinen bu vitamin vücuttaki koruyucu işlevleri yanında bir hormon gibi de çalışmaktadır. Vitamin D, güneş ışınları yanında süt ve tereyağı, yağlı tohumlar gibi bazı besinlerde de bulunmaktadır.

Kalsiyum: Güneş ışınlarından yararlanamama, hareket azlığı, kalsiyum kayıplarını artırmaktadır. Diyetle yeterli kalsiyum alınmazsa osteomalasia (kemik yumuşaması) ve diş çürükleri görülmekte ve yaşam kalitesi düşmektedir. Süt ve süt ürünleri tüketimi arttırılmalıdır özellikle yaşlılıkta günlük tüketim izlenerek destek kalsiyum alımı önerilmektedir.

rilmektedir. Bu destek yapılarak kemik kütlesi korunur ve bireyi osteoporozdan korur.

İyot: Özellikle çeşitli nedenlerle tuz alımının kısıtlanması gereken hipertansiyon ve kalp hastalıklarında, gebe ve emziren kadınlar da iyot gereksinmesi (200- 250 mcg/gün) mutlaka karşılanmalıdır.

Balık: Balık, bireyin merkezi sinir sistemini destekleyen beyin işlevleri için gerekli olan omega 3 bakımından zengindir. Haftada 180- 360 g yağlı balık (somon, alabalık, yayın balığı) tüketimi önerilmektedir. Konserve ton balığı tüketimi ise haftada 180 g'dan az olmalıdır. Sıvı Alımı: Su, süt, ayran, taze sıkılmış meyve suları tercih edilmelidir. Hazır meyve suları, gazoz ve kolalı içeceklerden uzak durulmalıdır. Su gereksinimi çay, kahve gibi kafein içeren içeceklerden sağlanmamalıdır. Günlük kafein alımı en fazla 200 mg/gün ol-

‘Su gereksinimi çay, kahve gibi kafein içeren içeceklerden sağlanmamalıdır. Günlük kafein alımı en fazla 200 mg/gün olmalıdır. (yaklaşık 2 fincan neskafe veya 4-5 bardak çay).’

malıdır. (yaklaşık 2 fincan neskafe veya 4-5 bardak çay). Günde 8-10 bardak su tüketilmelidir.

Sıvı Alımı: Su, süt, ayran, taze sıkılmış meyve suları tercih edilmelidir. Hazır meyve suları, gazoz ve kolalı içeceklerden uzak durulmalıdır. Su gereksinimi çay, kahve gibi kafein içeren içeceklerden sağlanmamalıdır. Günlük kafein alımı en fazla 200 mg/gün olmalıdır. (yaklaşık 2 fincan neskafe veya 4-5 bardak çay). Günde 8-10 bardak su tüketilmelidir.

Sigara ve Alkol: Özellikle enfeksiyonların bu kadar yaygın olduğu dönemde kesinlikle sigara ve alkol kullanılmamalıdır.

Şişmanlık: Her yaşta bireyin şişmanlığı (obezite) sağlığını riske atmaktadır. Yetişkinlik döneminde ise şişmanlık ile ilişkili pek çok kronik hastalıklara zemin oluşturmaktadır. Normalden fazla ağırlık kazanımı diyabet, metabolik sendrom ve insülin direnci ve kalp damar hastalıklarının temel nedenidir.

Kansızlık (Anemi): Vücut direncinin azalmasına ve enfeksiyon hastalıklarının ağır geçmesine kan hemog-

Covid-19 Dosyası

Prof. Dr. Gülden Köksal, Immunonutrisyon

lobin düzeyinin düşmesine neden olmaktadır. Kırmızı et, kümes hayvanları, kuru baklagiller, tam tahıllar ve zenginleştirilmiş tahıl ürünleri demirden zengin kaynaklardır

Sonuç olarak Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19), insanları etkileyen, şiddetli akut solunum yolu sendromu koronavirüsü 2'nin (SARS-CoV-2) neden olduğu **çok bulaşıcı** bir hastalıktır. Besin tüketiminde, besinlerin hazırlanmasında ve özellikle ergenlerin hazır hızlı besin (fastfood) alımlarında tüm alınan temizlik önlemleri dikkatle uygulanmalı, ev yemekleri tercih edilmeli, pişirme yöntemlerinin sağlıklı hazırlanmasına dikkat edilmelidir. En önemli bir öneri de her besinin işlevsel olduğunu bilip besin çeşitliliğine ve besinlerin mevsiminde tüketilmesine özen gösterilmesi gerekmektedir.

Covid-19 Dosyası

Dr. Handan Kalaycıoğlu
Halk Sağlığı Bilim Uzmanı
04.05.2020

**“Sorgulanmamış bir hayat,
yaşanmaya değer değildir.
Sokrates”**

YAPTIĞIN İŞE YÜREĞİNİ KOYMAK

Bu yazı Covid-19 pandemisi henüz devam etmekte iken kaleme alındı. Okuyucuya ulaştığında ise bu zorlu günler muhtemelen atlatılmış olacak. Kaleme almak deyimi alışkanlığımız olmuş ancak değerli genel müdürünüz Prof. Dr. Aydın Köksal tarafından ilk defa Türkçe adı tanımlanan bilgisayarlar hayatımıza girdiğinden beri parmaklarımız klavyelerde gezinir oldu. Her şey değişiyor ve bizler bir koşturma halinde hem bu değişimlerin nedeni oluyor hem de sonuçlarına ayak uydurmaya çalışıyoruz. Bir çelişki gibi görünse de, evet, kendi arayışlarımızın, kendi buluşlarımızın boyunduruğuna giriyor, çoğu zaman fayda sağlıyor ama kimi zaman da özellikle doğanın kodlarıyla fazlaca oynadığımızda deyim yerindeyse çuvallıyoruz. Doğa gerçekten çok verimli ve eli açık ama bazen de bir o kadar acımasız. Örneğin, şu henüz boyu posu yeni tanımlanmakta olan, daha ne kadar bizimle beraber yaşayacağı, nelere yol açacağı, nasıl üstesinden gelineceği bilinmeyen virüsün yaptıklarına bir bakın...

Ben bir halk sağlığı uzmanıyım. Klasik tıp eğitiminden sonra Hacettepe Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde üç yıl tezli halk sağlığı yüksek lisansı yaptım ve “Halk Sağlığı Bilim Uzmanı” unvanı aldım. Bunu biraz açıklama gereği duydum çünkü insanlara halk sağlığı uzmanıyım dediğimde tıp doktoru olduğumdan biraz şüphe duyuluyordu. Klinik branşlara alışıldığından olsa gerek, benim son derece istekli

ve tutkulu bir süreçte edindiğim yetkinliğim hak ettiği karşılığı pek de bulmuyordu.

Meslek hayatımda ikisi büyük, diğerleri daha sıradan birkaç salgın yönetme şansım oldu. Benim için şanslı çünkü salgınlar bana mesleğimin en heyecanlı, en stratejik, en soğukkanlı anlarını yaşama ve kendimi gerçek anlamda kullanma, ortaya koyma şansını verdi. Türkiye’de bu önemlidir, çoğu zaman iş yaşantınızda ya mesleğinizi hiç icra edemez tamamen farklı bir alanda çalışır, ya da hayal ettiğiniz boyutta yetenekleriniz, eğitimleriniz, birikimleriniz karşılık bulmadan olabildiğince günü kurtarmaya çalışarak yaşamınızı sürdürürsünüz. Şimdi bir emekli olarak diyebilirim ki, ben heybesi dolu olanlardayım.

Mesleğimin henüz başlarında, 6 yıllık hekim iken ve boyumdan büyük bir göreve atanmışken (Ankara Bulaşıcı Hastalıklardan Sorumlu Sağlık Müdür Yardımcısı) bir yaz günü tatilden acilen göreve çağırıldım. Bir ishal salgını yaşanmakta idi. O yıllarda Eryaman toplu konutları yeni inşa ediliyordu. Doğu illerimizden birinden gelen bir inşaat işçisinde gelişen bakteriyel kaynaklı gastroenterit (ishal) tanısı sonrası çevresindeki işçiler, mahalleler,

Covid-19 Dosyası

Dr. Handan Kalaycıoğlu, Yaptığın İşe Yüreğini Koymak

semtler derken bütün Ankara Merkez ilçelerden günde 10'lara varan sayıda vakaya ulaştık. Tüm sağlık kuruluşları alarm durumuna, laboratuvarlar 24 saat çalışma düzenine geçirildi. Pandemi sırasında aşına olduğumuz “filyasyon” çalışmalarına başlandı. Karşımızda su ve gıdalarla bulaşan bir düşman olduğu için pek çok sektörle (Belediye, Tarım Bakanlığı gibi) işbirliği yapmamız gerekti. Hayatımda ilk defa bu boyutta ve bu karmaşıklıkta bir sorunla karşı karşıya kalmıştım. Evet, çok iyi bir ekiple çalışıyordum ama pek çok zaman yüksek düzey yöneticilere veya Bakanlığa brifing verirken yalnız kalıyor, tıbbi bilgilerim olayı toparlamaya yetse bile bürokratik süreçleri yönetmede ciddi sıkıntılar yaşıyordum. Derken salgının ilk haftasında kalbimde ritim bozuklukları ortaya çıktı. İki arada bir derede tetkiklerimi yaptırıp tedaviye başladım. Halen çok yorulduğumda veya stres yaşadığımda aynı ritim bozuklukları olur ve ben o günleri hatırlarım. Yaptığın işe yüreğini koymak bu olsa gerek derim, kendimle dalga geçerek. Salgın dört ay sürdü, yaklaşık 10 bin vakaya ulaştık. Bunlar sadece

tespit edebildiklerimiz idi, bir de bunu en az beş ile çarpmak lazım, tahmini vaka sayısını bulmak için. Bir de hafif veya belirti vermeyen vakaları katarsak, varın durumu siz değerlendirin. Bu salgından altı yıl sonra bulaşıcı hastalıkların izlenmesi ile ilgili bir başlıkla Sağlık Bakanlığı'ndan burs kazanarak Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi' ne (*Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta, Georgia-CDC*) gönderildim. Uzun bir süre ha-

Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC), Atlanta, ABD; Uluslararası Uygulamalı Epidemiyoloji Kursu, 2000

yalini kurduktan sonra başarabildiğim bu Amerika seyahatini fırsat bulursak bir başka yazının konusu edebiliriz. Orada gittiğim bölü-

mün şefine bu salgını anlattığımda nefessiz dinlediğini farketmiştim.

Kariyerimin sonraki dönemlerinde birkaç salgın daha yönettim, örneğin Amasya'da bir kızamık salgını. Bu o kadar yaygın bir salgın değildi neyse ki. İster büyük ister küçük olsun her salgın insana değişik deneyimler kazandırıyor. Sonraları, emekliliğime yakın yıllarda bir virüs hastalığının Türkiye'de yeniden tanımlanmasını sağlayan ekipte yer aldım; konağı atlar olan ve sivrisineklerle insanlara taşınan *Batı Nil Virüs Enfeksiyonu*. Bir hastalığın salgın yapıp yapmadığı sadece yüzlere veya binlere varan sayılarla ölçülmez. Eğer hiç görülmeyen bir hastalık bir coğrafyada görülmeye başlanırsa bu da bir çeşit salgındır.

Tekrar pandemiye dönersek; her salgın eninde sonunda biter, siz hiçbir şey yapmasanız da. Salgınlara müdahale etmemizin nedeni, süreci olabildiğince zararsız atlatmaktır. Bir salgın nelere yol açabilir, hemen tüm boyutuyla yaşadık ve gördük. Aklımıza şimdiye kadar hiç gelmeyen şeylerin farkına vardık, gerekli veya gereksiz alışkanlıklarımızı gözden geçirdik, kendimizi ve başkalarını sorgular olduk, en önemlisi de sonrası için yaşa-

Covid-19 Dosyası

Dr. Handan Kalaycıoğlu, Yaptığın İşe Yüreğini Koymak

diğimiz toplum ve diğer toplumlar adına nasıl bir gelecek kurgulamamız gerektiği üzerine düşünmeye başladık. Daha içe dönük/bencil/ popülist/sert yapılanmalar mı yoksa daha bütüncül/katılımcı/bilime dayalı/esnek yapılanmalar mı? Ben hep ikinci yoldan yana oldum. Tıp mesleğim içinde toplum sağlığı alanına kaymamın nedeni tam da buydu. Pandemi o kadar açık ve istesek bile bu kadar güçlü bir etki yaratamayacağımız şekilde ortaya koydu ki, sosyal/ekonomik/politik alanlarda hiç de öyle ahkam kestiğimiz kadar bir başına ve mutlak güç değiliz. En tuzu kuru ülkelerin bile ne denli kırılgan olduklarını anladık.

Ülkelerin pandemi yönetim süreçlerine baktığımızda daha disiplinli, planlı, erken harekete geçen, bilimsel verileri etkin ve doğru kullananların başarıları olduklarını görüyoruz. Sürecin sadece sayılarla değerlendirilmesini doğru bulmuyorum. Eşitlikçi, şeffaf, saldırgan olmayan, empati yapabilen, ahlaki ve etik değerleri kollayan yönetimler bana göre bir adım önde gittiler. Dirisine olduğu kadar ölüsüne, gencine olduğu kadar yaşlısına, zenginine olduğu

Sağlık Bakanlığı Ulusal İnfluenza Tatbikatı, 2006

kadar fakirine sahip çıkanlar sınavı asıl geçenlerdi bana göre.

Peki bundan sonra neler olabilir? Pek çok olasılık yazılıyor, çiziliyor. Dijitalleşmenin artacağı konusu bunlardan biri. Kesinlikle katılıyorum. Bir araya gelemediğimiz, birbirimize dokunamadığımız günlerde çareyi uzaktan eğitimlerde, internet alışverişlerinde, evden çalışmalarda hatta kendi açımdan söyleyeyim bilgisayardan reçete yazmalarda bulduk. Elbette tümüyle kendimizi teknolojiye teslim edeceğimizi savunmuyorum, gözlerimizin içine bakmadan, dokun-

madan, hissetmeden nereye kadar insani özelliklerimizi koruyabilir, varlığımızı sürdürebiliriz. Hele hele tıp alanında, çok da güncel olan yapay zeka gibi uygulamaların tıbbın çok temel olan yöntem ve öğretilerini ortadan kaldıracağı görüşünü asla kabul etmiyorum. Bazı eğitimlerimde insan vücudunun bir makineye çok benzediğini anlatsam da son derece karmaşık ve çok olasılıklı fonksiyonlara sahip bir mekanizmanın kolay kolay kodlan-

‘Cumhuriyet döneminde 1930 yılında yayınlanan Umumi Hıfzıssıhha Kanunu-hâlâ geçerlidir ve sağlık hizmetlerinin anayasası niteliğindedir-bulaşıcı hastalık ve salgınlarla mücadelede Devleti görevli kılmıştır’

mayacağı veya formüle edilemeyeceği görüşündeyim. Teknoloji ve özelinde dijitalleşme, işlerin daha kolay, çabuk ve standardize şekilde yapılmasını sağlayabilir ama tıbbın altın standardı olan yorumlama, kanaat etme ve karar verme fonksiyonlarını nasıl devreye sokacaksınız? Bu soruya sizler farklı yanıtlar verebilirsiniz, onları da öğ-

Covid-19 Dosyası

Dr. Handan Kalaycıoğlu, Yaptığın İşe Yüreğini Koymak

renmek isterim.

Pandemi benim eskiden beri savunduğum hemen hemen tüm fikirleri ispatlarcasına hareket etti. Asla sosyal özünü kaybetmemesi gerektiğini düşündüğüm iki alan vardı; biri eğitim, diğeri ise sağlık. Çoğumuz da buna katılırız herhalde. Ama gelin görün ki politikalar farklı önceliklerden olsa gerek evrensel çizgilerin dışına çıkabiliyor. Türkiye’de 1960’lı yıllarda başlayan sağlıkta sosyalizasyon hamleleri 1990’lı yıllara kadar devam etti ve sonraki yıllarda yerini “sağlıkta dönüşüm” olarak adlandırılan, bugün de devamını yaşamakta olduğumuz sürece bıraktı. Zamanla sağlık kuruluşları görsel ve içerik olarak teknolojinin de yardımıyla daha çağdaş bir görünüme kavuşsa da sağlık hizmetleri sosyal ruhandan bir miktar ödün vermek zorunda kaldı. Özel sağlık kuruluşları sayısında artış, cepten yapılan sağlık harcamalarında artış, ücretsiz verilen sağlık hizmetlerinde azalış gibi göstergeler bunun sonuçlarından birkaçı... Cumhuriyet döneminde 1930 yılında yayınlanan *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu* (hâlâ geçerlidir ve sağlık hizmetlerinin anayasası niteli-

Ankara İl Sağlık Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Şubesi Doktor Odası, Salgın Yönetim Odası, 1994.

ğindedir) bulaşıcı hastalık ve salgınlarla mücadelede Devleti görevli kılmıştır, vatandaşa da ödevler vermiştir. Pandemi sürecinde gördük ki sağlığın zora girdiği durumlarda hizmetlerin bizzat kamu eliyle ve karşılıksız olarak sağlanması gerekiyor. Buna hazırlıklı olan devletler süreci yürütmede daha başarılı oldular.

Genelde iyimser bir ruh halim vardır. Yazıyı da öyle sonlandırmak isterim. Toplum olarak bazı özelliklerimizi çok beğeniyorum. Klasik söylemler gibi görünse de yardımlaşma ruhumuz, büyüğe ve yaşlıya saygı, zorda

olana sahip çıkma, elde olanla kanaat etme gibi var olan ve gerektiğinde de had safhada ortaya çıkıveren bu özelliklerimize sıkı sıkıya sarılmamız gerekiyor. Bir de kriz yönetimlerinde ve acil durum organizasyonlarında çok pratik olduğumuzu söylemeden geçemeyeceğim, neden iş başa düşene kadar beklediğimiz eleştirisini de yaparak...

Sokrates’in dediği gibi “Sorgulanmamış bir hayat, yaşamaya değer değildir.”

Sağlıcakla kalın...

Dr. Handan Kalaycıoğlu

1964 yılında Ankara’da doğdu. İlk öğrenimini Ankara Yenimahalle Fatih İlkokulu, orta ve lise öğrenimini Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji’nde tamamladı. 1988 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun oldu. Mecburi hizmetini 1989-1991 yılları arasında Hatay’da tamamladı. 1993-1997 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü’nde Halk Sağlığı Bilim Uzmanlığı yüksekisans eğitimi öncesi ve sonrasında Ankara ve Amasya Sağlık Müdürlüklerinde Şube Müdürlüğü ve Sağlık Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Sağlık Bakanlığı’nin değişik birimlerinde ve Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü’nde çalıştı. 2000 yılında ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi’nde burslu olarak eğitim aldı. Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkez Başkanlığı’ndan 2012 yılında emekli oldu. Halen özel bir şirkette işyeri hekimi olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir kız çocuk annesidir.

Covid-19 Dosyası

Prof. Dr. Cesur Baransel

Gaziantep Üniversitesi

Bilgisayar Mühendisliği

Bölüm Başkanı

‘En önemli ders küresel salgınlarla mücadelede ilaç ve aşı çalışmalarının kâr amacı gütmeyen resmi kurumlar yoluyla yürütülmesi olabilir.’

VİRÜS SALGINLARI ve BİZE ÖĞRETTİKLERİ

2003 yılının Şubat ayında, 48 yaşında bir Çin asıllı Amerikalı iş adamı olan Johnny Cheng Vietnam, Hanoi'deki Fransız Hastanesine yattı. İlk bakışta ileri bir zatürre vakası gibi görünen hastada saptanan diğer bulgular doktorların bilinmeyen bir hastalıkla karşı karşıya olduklarından şüphelenmelerine ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bulaşıcı hastalıklar uzmanı Dr. Carlo Urbani ile bağlantı kurmalarına yol açtı. Dr. Urbani 28 Şubat'ta hastaneye gelerek hastayı bir hafta boyunca izledi ve hastadan çeşitli örnekler aldı. Johnny Cheng hastaneye yatmadan üç gün önce uçakla Hong Kong'dan gelmişti. Hastalık haberini alan Hong Kong'daki akrabaları kendisini Hong Kong'da bir hastaneye naklettiler ve Cheng birkaç gün sonra o hastanede hayatını kaybetti. Bu arada Dr. Urbani hastalığın yeni bir hastalık olduğunu saptamıştı. 11 Mart'ta Bangkok, Tayland'da bir konferansa katılmak üzere uçağa binerken kendini

iyi hissetmedi ve Cheng'den hastalık kapıldığının farkına vardı. Hemen kendisini bir hastanede karantinaya alan Dr. Urbani, birkaç gün sonra ilk kez kendisinin tespit ettiği ve adını verdiği bu hastalıktan yaşamını yitirdi: SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome). Bu arada hastalık hızla yayılmaya devam etti. Fransız hastanesinde 5 sağlık çalışanı hayatını kaybetti. Cheng'in Hong Kong'da kaldığı Metropol otelde kalan 17 müşteri, virüsü Vietnam, Singapur ve Kanada'nın Toronto şehrine taşıdılar. Nisan 2003'de birçok ülkede SARS vakaları görülmeye başladı. 15 Mart 2003'de küresel ölçekte SARS alarmı veren DSÖ, Ağustos 2003'de salgının resmen sona erdiğini duyurduğunda 29 ülkede 774'ü ölümle sonuçlanan 8098 vaka tespit edilmişti.

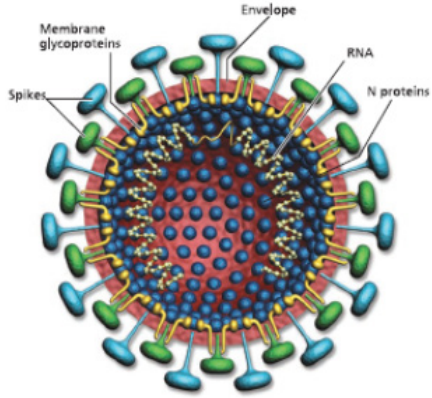
Yapılan araştırmalar, virüsün Metropol Otel'e Çin'in Guangdong bölgesinden düğüne katılan bir doktor tarafından taşındığına işaret etmektedir. Bu doktor, bölgede o zamana kadar "sıra dışı zatürre" olarak tanımlanan, ilk kez Kasım 2002'de ortaya çıkan ve aslında SARS olan bir hastalığı tedavi eden doktorlardan biriydi.

SARS hastalığına neden olan SARS-CoV virüsü, genelde sıradan soğuk algınlığı dışında sorunlara neden olma-

Covid-19 Dosyası

Prof.Dr. Cesur Baransel, Virüsler ve Bize Öğrettikleri

yan koronavirüs ailesinin bir üyesi olup 2002'den sonra ölümcül bir nitelik kazanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1.
SARS Koronavirüs [1]

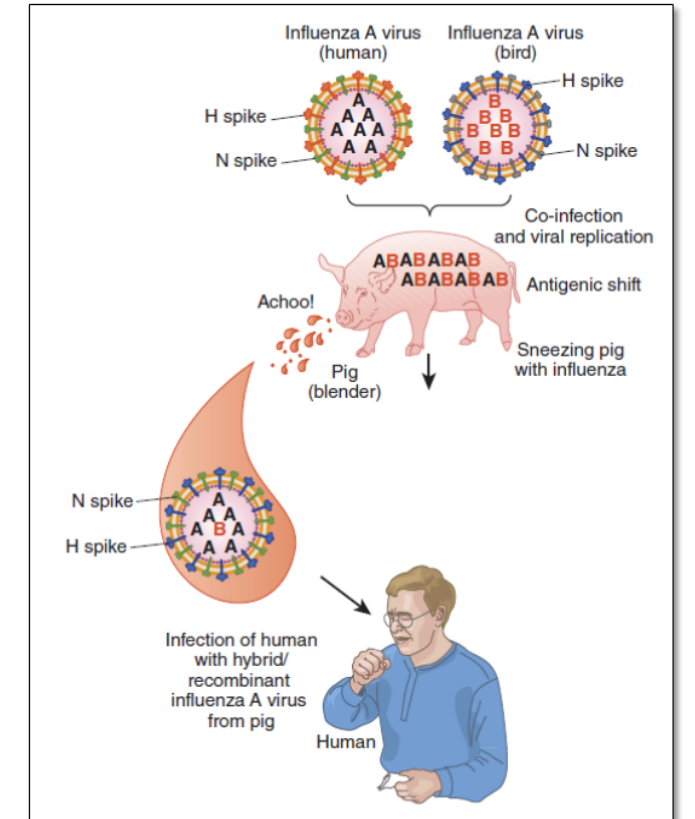
Aynı ailenin bir başka üyesi MERS-CoV (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus) 2012 yılında yeni bir salgınla Suudi Arabistan'da ortaya çıktı. Salgının sona erdiği kabul edilen Aralık 2015'de 26 ülkede 584'ü ölümlerle sonuçlanan ve her biri laboratuvarlarda teyit edilmiş 1621 vaka tespit edilmişti.

2019'da COVID-19 hastalığına neden olan SARS-CoV-2 virüsü küresel ölçekte bir salgın olarak gündeme oturdu. İlk SARS salgını gibi, virüs yine Çin'de ortaya çıktı ve Çin yine bu bilgiyi dünyadan sakladı.

Ancak bu kez vaka sayısı binlerle ölçülmek yerine milyonlarla ölçülüyor ve hastalığın yayılmadığı ülke yok gibi. Bu noktada neden ilk salgındaki mücadelede sağlanan başarının bu kez sağlanamadığı sorusu akla geliyor. Aslında SARS-CoV ve SARS-CoV-2 birbirine çok benzer RNA dizilimlerine sahiptir. Ancak SARS-CoV-2 virüsünün davranışı diğerinden çok önemli bir farklılığa sahiptir. SARS salgını boyunca hastalık belirtisi göstermeyen bir kimsenin virüsü bir başkasına bulaştırdığı asla gözlenmemiştir. Bu nedenle hastalık belirtisi gösteren kişilerin hızla toplumdan yalıtılmasını sağlamaya yönelik titiz bir iz sürme çalışması salgının 4 ay içinde kontrol edilebilmesini sağlamıştır. COVID-19 ise hiç hastalık belirtisi göstermeyenler tarafından bile diğer insanlara bulaştırılabilmektedir. Bu nedenle hastalık çok sinsi bir biçimde özellikle hava yoluyla dünyanın dört bir yanına hızla yayılma olanağı bulmuştur.

Hücre zarı son derece dayanıklı bir yapı olup hücreye giriş çıkış ancak özel kilitlere sahip kapılar üzerinden mümkündür. Bir virüs genellikle çok sınırlı sayıda anahtara sahip olabildiğinden ancak belirli bir hücre tipine giriş yapabilir. Örneğin Hepatit-C virüsünün karaciğerde ve Koronavirüsün akciğerde etkili olabilmesi bu nedendir. Virüs hücreye girdikten sonra hızla kendini kopyalamaya başlar. RNA virüslerinin kopyalanma süreci DNA virüslerinden çok daha fazla hataya açıktır ve virüs RNA'sında ortaya çıkan noktasal değişik-

likler zamanla birikerek virüsün davranışında değişikliğe yol açabilir. Virüslerin davranışında değişikliğe yol açan diğer temel mekanizma ise aynı hücre iki virüs tarafından saldırıya uğradığında ortaya çıkar (Şekil 2).

Şekil 2. İki virüsün aynı hücreye saldırması [2]

Özellikle parçalı RNA yapısına sahip olan grip virüslerinde kendini gösteren bu değişiklikler nedeniyle her yıl yeniden grip aşısı olmak zorunda kalıyoruz. Grip virüsünün taşıyabileceği 16 değişik H anahtarı (H1-H16) ve 9 değişik N anahtarı (N1-N9) vardır. Örneğin domuz gribindeki (H3N2) H3 anahtarı domuz kaynaklıdır.

Bugün insanlarda hastalığa yol açan yaklaşık 1700 adet etken arasında yarıdan fazlası zoonoz (kuduz, domuz gribi, Kongo kanamalı ateşi, Batı Nil virüsü, EBOLA, SARS gibi omurgalı hayvanlardan insanlara ve insanlardan tekrar hayvanlara bulaşabilen hastalıklar) olarak sınıflandırılmaktadır.

‘ABD’de 2010 tarihli bir bilimsel yayında bu virüse bağlı küresel bir salgının çıkmasının neredeyse kaçınılmaz olduğu ileri sürülmüştü.’

Doğada bir araya pek gelmeyen hayvanların Çin’deki canlı vahşi hayvan pazarları gibi ortamlarda insanlar ve evcil hayvanlarla sağlıklı koşullarda bir araya geldiği ortamlar ve insanların vahşi doğaya daha fazla yayılması gibi nedenlerle zoonoz’ların daha sık ortaya çıkmaya başladığı gözlenmektedir. ABD’de yapılan 2010 tarihli bir bilimsel yayında son 30 yılda ortaya çıkan Koronavirüs kaynaklı salgınlar incelenmiş ve yarasaların arakonakçısı bu virüse bağlı küresel bir salgının çıkmasının neredeyse kaçınılmaz olduğu ileri sürülmüştü. Bu noktada, yarasaların Ebola, SARS ve kuduz gibi pek çok virüsü kendileri hasta olmadan taşıyabilen rezervuar konakçılar olduğunu belirtmek gerekir. Uçabilen tek memeli olan ve dünyadaki yaklaşık 4600 memeli türünün beşte birinden fazlasını barındıran yarasaların bağışıklık sistemi üzerine yapılan çalışmalarda, yarasaların bunu nasıl başarabildikleri henüz tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Bir kurama göre yarasanın bağışıklık sistemi virüsü yok etmek yerine onu bir biçimde kontrol altında tutarak hastalık yaratmasını engelleyebilmektedir.

Uzmanlar özellikle zoonoz kaynaklı yeni küresel salgınların yakın gelecekte daha sık görülmesinin kuvvetle muhtemel olduğunu belirttiklerine göre ne gibi önlemler alınmalıdır? DSÖ 2006 yılında “SARS: Küresel Bir Salgın Nasıl Durduruldu” başlıklı bir rapor yayınladı. Raporun “SARS’dan Ne Öğrendik” başlıklı son bölümünde bu salgından çıkarılan 13 dersten burada birkaç tanesine değineceğiz. Ders-2, sağlık bilgilerinin akışında şeffaflığın önemini vurguluyor. 2002-2003 SARS salgınında, ancak Jiang Yanyong adlı bir askeri doktorun verdiği bilgiler ve

The Wall Street Journal'da yayınlanan röportajının ardından Çin hükümeti salgının varlığını kabullenmiş ve geniş ölçekli bir mücadele başlatmıştı. Durumu kurtarmak için Yanyong'u "ulusal kahraman" ilan eden Çin hükümeti, 2007'de New York Bilimler akademisinden "Heinz R. Pagel Human Rights of Scientists" ödülü kazanan Yanyong'un bu ödülü almasını engellemek için "ulusal kahraman" statüsünü kaldırarak ev hapsine almaktan da geri durmadı. 2020'de de benzer şeyler yaşandı ve salgını haber veren Dr. Li Wenliang hakkında "asılsız söylentiler yaymak" ve "kamu düzenini bozucu davranışta bulunmak" suçlarından resmi soruşturma açıldı.

'2003'deki SARS salgınından bu yana "şeffaflık" konusunda pek bir ilerleme kaydedilmediğini açıkça görebiliyoruz.'

Ancak 34 yaşındaki doktorun Şubat 2020 başında Covid-19 nedeniyle hayatını kaybetmesinin ardından toplumda ortaya çıkan tepkiler nedeniyle Çin hükümeti bu doktor hakkındaki suçlamaları geri çekti ve ailesinden resmi olarak özür diledi. Sonuç olarak 2003'deki SARS salgınından bu yana "şeffaflık" konusunda pek bir ilerleme kaydedilmediğini açıkça görebiliyoruz.

Ders-6, salgının büyük ölçüde ondokuzuncu yüzyıl tıbbi teknikleriyle kontrol edildiğine dikkat çekiyor: temas izleme, karantina ve izolasyon. Yirmibirinci yüzyıl tıbbının katkısı ise çok sınırlı kalmış ve belirleyici bir rol oynamamıştı. Yapay zekâ, büyük veri ve yapay öğrenme teknikleriyle sağlıkçılardan çok daha önce mevsimsel grip salgınlarını tespit edebileceği iddia edilen "Google Flu Trends" uygulamasının 2013 salgınında yaşadığı başarısızlık nedeniyle Google'ın projeyi sessizce sonlandırdığını ve günümüzde bile %60-70 doğruluk oranlarından fazlasını yakalayamayan antijen testlerini unutmamak gerek.

Ders-12, ulusal hastalık izleme sistemlerinin yetersizliğine dikkat çekiyor. Bu gün yaşananlardan sonra çok daha örgütlü ve etkin izleme sistemlerinin uygulamaya konacağını umuyoruz. Ulusal sağlık güvenliği yalnızca DSÖ'nün uyarılarına bırakılamayacak kadar önemli bir konudur. Kaldı ki DSÖ de geçmişte bu konuda çeşitli eleştirilerin hedefi olmaktan kurtulamamıştı. 2009 domuz gribi salgını sırasında, salgının küresel boyutlara ulaşmasından endişelenen DSÖ, ilaç firmalarına 200 milyon dozluk aşı siparişi verdi. Aşının geliştirilme-

si beklenenden uzun sürdü. Öyle ki aşılar teslim edildiğinde salgın bitmek üzereydi. Çok azı kullanılan 400 Milyon dolarlık aşının faturası Avrupa Sağlık Komitesi'nin DSÖ'yü salgını abartarak ilaç firmalarının çıkarlarına hizmet etmekle suçlamasına neden oldu. Bugün de Trump DSÖ'yü Çin'in çıkarlarına hizmet etmekle suçluyor. Tekerrür eden bu tarihten çıkarılacak en önemli ders küresel salgınlarla mücadelede özel ilaç firmalarına kesinlikle bel bağlanmaması ve ilaç ve aşı çalışmalarının kâr amacı gütmeyen resmi kurumlar yoluyla yürütülmesi olabilir. SARS salgınından sonra artık toplumda dolaşımı sonlanmış bir virüs için aşı ya da tedavi geliştirme işinin ekonomik bir değeri kalmadığını belirten özel sektörün bu konudaki çalışmalarını hemen sonlandırdığını unutmamak gerek.

Pandemisiz bir gelecek dileği ile.

Kaynaklar

1. Joaquina Serradell, Deadly Diseases and Epidemics: SARS, 2nd ed., Infobase Publishing NY, 2009.
2. Teri Shors, Krasner's microbial challenge : a public health perspective, 4th ed, Jones & Bartlett Learning, NY, 2020

Prof. Dr. Cesur Baransel

1985 yılında Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümünden mezun olan Cesur Baransel, 1985-1990 yılları arasında Bilişim Ltd.'de programcı, sistem çözümleyici ve proje yönetmeni olarak çeşitli görevlerde bulunmuştur. 1990-1993 yılları arasında, Kanada'nın Alberta Üniversitesinde, Bilgisayar Ağları konusunda doktora çalışmasını tamamlamıştır. Cesur Baransel, daha sonra Netaş'da araştırma mühendisliği ve Likom Yazılım'da projelerden sorumlu Genel Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur.

Cesur Baransel'in yer aldığı çok sayıda proje arasında, Emlak Kredi Bankası Şube Otomasyonu Projesi, PTT için geliştirilen KAMBS (Kırsal Alan Merkezi Bakım Sistemi) Ağ Yönetim Sistemi Projesi, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) Projesi, Sağlık Bakanlığı'nın Çekirdek Kaynaklar Yönetim Sistemi Projesi ve Adalet Bakanlığı'nın UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi) gibi pek çok yüksek bütçeli ve geniş ölçekli proje yer almaktadır.

Cesur Baransel kurucu ortağı olduğu, önce ODTÜ ve daha sonra Hacettepe teknokentlerinde yerleşik Saltus Yazılım firmasında, 2001-2012 yılları arasında 3 adet TÜBİTAK Sanayi Ar-Ge Projesi yürütmüş ve bu projelerde Ar-Ge mühendisi, proje yöneticisi ve Genel Müdür olarak görev yapmıştır.

Prof. Dr. Cesur Baransel, 2018 başından bu yana Gaziantep Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümünde bölüm başkanıdır.

Mutlu Sedat Yılmaz:**“Hayat Güzel, Yeni Planlar Yapmaya Değer”**

Bu kez konuğumuz, Bilişim'in ERP Çözümleri Müdürü Mutlu Sedat Yılmaz. 2001 yılından beri Bilişim AŞ'de çalışıyor. BilişimERP Kurumsal Kaynak Planlama Sistemi, şirketimizin Ar-Ge projeleri kapsamında geliştirdiği en kapsamlı yazılım ürünlerimizden biridir. Bilişim'in göz bebeğidir. Bütününüyle Türk mühendislerin düşleri ve emeği ile gerçekleştirilmiş, bugün üretim sektöründe pek çok kuruluşun kullandığı, gelişkin bir yazılım sistemidir.

Sedat, söyleşimize buradan başlayalım dersen. Eğer BilişimERP'nin doğması, büyümesi ve gelişmesini anlatan bir sinema filmi çekiyor olsaydık, sen bu filmin hem yönetmeni, hem de başrol oyuncusu olurdun. Film hala devam

ediyor diyebilirsin ama başlangıçlar her zaman zor ve heyecanlıdır. Film, benim gözümde, bilişimERP'yi hayal edip, birlikte bir Ar-Ge projesi olarak kurgulayıp kağıda dökerken başladı. Sonra da, gece gündüz çalışılan, ter dökülen günler, aylar, mevsimlerle, karşılaşılan güçlükler, aksilikler, zaman zaman kırılma noktalarıyla geçen heyecanlı sahnelerle sürdü. Filme benzettim çünkü sende hep bir film yönetmeninin tutkusunu, azmini ve hırsını, bir başrol oyuncusunun yeteneğini ve iddiasını gözlemlemiştir. Katılır mısın bu yorumuma bilmiyorum ama bu bağlamda senin bilişimERP ile ilgili duygularını öğrenmek isteriz.

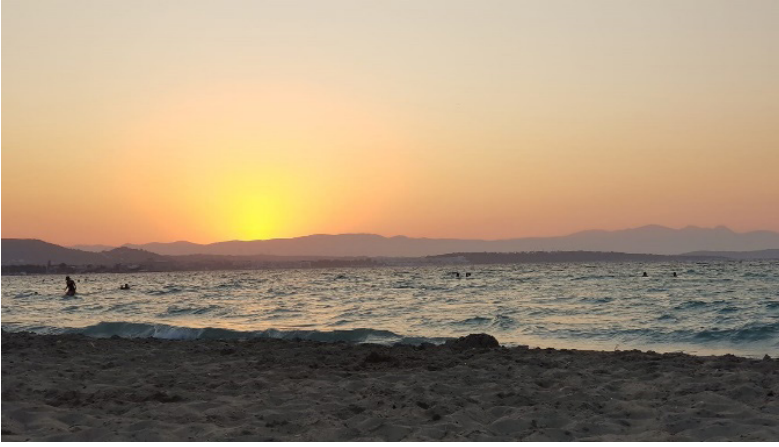
Teşekkür ederim öncelikle güzel yorumlarınız için. Evet, sizinle beraber hazırladığımız Ar-Ge projesiyle başlayan macera devam ediyor ve en az benim kadar ürünü sahiplenene arkadaşlarımla beraber daha da devam edecek. bilişimERP, gerek Endüstri mühendisliği bilgimi gerekse de yazılım bilgimi tam olarak birleştirebileceğim bir ürün olarak öne çıktı hayatımda. Ayrıca ilk günden beri hedeflerimizi hep çok yüksek tuttuk, belli başlı yabancı ERP'lerle aynı yapısalılıkta, yerli en iyi ERP ürününü ortaya koymaya çalıştık. Aydın Bey'in ilk günden beri bizi yönlendirdiği parametrik yapı ve tek sürüm ilkesini hep canlı tuttuk ve uyguladık. Bugün geldiğimiz noktada başrolü ekip arkadaşlarıma bırakmakla beraber yönetmenliğe devam ediyorum. Hepimizin arzusu büyük emeklerle oluşturduğumuz bilişimERP ürünümüzün bulut ortamı için planladığımız dönüşümünü tamamlamak ve yeni çözüm ortaklarımızla yüzlerce, binlerce firmaya ulaşmak.

Sedat Tokat'lısın. Aile büyüklerinin bir bölümü orada yaşıyor diye biliyorum. Nasıl oldu öğrenim yaşamın? Örneğin hep bir mühendis mi olmak istemiştin küçükken? Mutlu Sedat Yılmaz yüksek Endüstri Mühendisi olana dek ne gibi maceralar yaşadı acaba?

Evet, doğma büyüme Tokat'lıyım, annem ve ablam Ankara'dalar ancak abim ve birçok akrabam Tokat'ta yaşıyorlar. Ne şanslıyım ki, öğrenim yaşamımda, ortaokul ve lisede hep saygıyla ve sevgiyle andığım, bana matematiğin ve bilimin temellerini öğreten öğretmenlere sahiptim ve güzel bir öğrenim yaşamım oldu. Abim ve ablam da mühendis olduğundan dolayı bir gelenek gibi ben de mühendis olmayı istiyordum. Endüstri Mühendisliğini seçmem ise abimin yönlendirmesiyle oldu,

bu seçiminden dolayı abime her zaman teşekkür ederim. Endüstri Mühendisliği'nde severek okudum, sistem analiz yaklaşımı, hem teknik hem yönetsel konular içermesi ilgimi çekti. Ayrıca gerek stajlarda olsun, gerekse de bitirme projesinde olsun fabrikalarda üretimle iç içe olmak hoşuma gitti.

Endüstri Mühendisleri'nin yalnızca üretim alanında fabrikalarda çalışmadığını biliyorum. Çok başarılı iş analistleri, danışmanlar, kalite yöneticileri, proje yönetmenleri tanıdım. Ama senin kadar sıkı yazılım kodu yazabilen bir Endüstri Mühendisi'ne az rastlanır. Nasıl oldu da başlangıçta yazılımcı olarak ekmeğini kazanmaya karar verdin? Bana radikal bir karar gibi gelir. Cesaret ister. Sonrasında Bilişim'le nasıl kesişti yolun?

Öncelikle bilgisayara ilgim lise yıllarına dayanıyor, 1990 yılında liseye ilk bilgisayar geldiğinde hemen bir kursa yazıldığımı ve Gw-Basic öğrendiğimi hatırlıyorum. Üniversite yıllarımda bilgisayar dersleri yetersiz olduğundan bir süre soğudum. Ancak 1997 yılında girdiğim işyerinde firmaya hizmet veren yazılım firmasının desteğiyle Oracle Power Object aracıyla ilk yazılımlarımı yaptım ve SQL bilgimi geliştirdim. Bu süreçte yaşamımda yapmam gereken ve en mutlu olduğum işin yazılım geliştirmek olduğuna karar verdim. Çalıştığım firmanın ısrarına rağmen oradan ayrıldım ve yüksek lisans tezimi bitirmek için Ankara'ya geri döndüm. Tezimi "Kobi'ler için MRP Yazılımı" olarak değiştirip tez için Oracle Power Object ile kendi başıma yaklaşık 20 ekrandan oluşan bir yazılım geliştire-

rek yüksek lisanstan mezun oldum. Bilişim Ltd. ilk başvurduğum firmaydı, Aydın Bey ile 2 saati aşkın süren görüşmede tezimi referans vererek yazılım yapmak istediğimi, ERP yazmak istediğimi anlattığımı hatırlıyorum. Aydın Bey bana bir şans verdi ve kabul edildim. Bilişim Ltd'nin dayanışma ruhu, okul gibi olması, inisiyatif almamıza olanak sağlaması beni hep mutlu etti ve azmimi arttırdı. 2006 yılına kadar KEY, Askeri Okullar, SHÇEK, UYAP, ODTÜ projelerinde çalıştım ve sonra da bilişimERP Arge proje-

sine başladım. bilişimERP projesinde projenin yönetilmesi, sistemin tasarlanması dışında MPS, MRP, CRP, Maliyet gibi Endüstri Mühendisliği konularının algoritmalarının oluşturulması ve kodlamasında da çalıştım.

Evet, yavaş yavaş iş dışındaki yaşamına sözü getirmeye çalışıyorum. İş dışında da bir yaşamın var öyle değil mi? Belki zaman zaman tam bir işkolik olarak resim veriyorsun ama bence sen sinemaya, edebiyata meraklı renkli bir kişiliğsin. Neler seyredersin, ne tür kitaplar okursun örneğin? Sanırım öykü de yazıyorsun, biraz anlatır mısın lütfen.

Üniversite yıllarında tiyatroyla, sanatla, edebiyatla hep iç içe oldum. İş dışındaki zamanlarda da sanatla ilişkimin çok etkin olmasına çalışıyorum. Öykü okuma, öykü yazma, kısa film, Jazz tarihi gibi atölyelere katılıyorum. Sinemada, edebiyatta çok bilinmeyen derin, iz bırakan eserlerin peşinde gidiyorum. Kısa öykü ve denemeler yazıyorum. Müzik alanında blues, jazz konserlerini, performansları takip ediyorum, opera ve klasik müzik konserlerine gitmeye çalışıyorum.

Birçok çalışma arkadaşşıma tavsiye ettiğim gibi yazılım da bir sanat dalı gibi aslında, yaratıcı yönü çok önemli olan bir alan, sistematik sanat diyebiliriz belki de. Tabi yazılımın sanatın birçok dalı gibi emek tarafı da çok yoğun. Ne kadar edebiyatla, sanata zaman ayırırsak işimizde hem iletişim, hem stres yönetimi hem de düşünsel olarak daha rahat olabiliriz diye düşünüyorum. Ayrıca hareketsiz bir iş yaşamımız

olduğundan dolayı spora da vakit ayırmaya çalışıyorum, bisiklet sürmeyi ve yürüyüş yapmayı seviyorum.

Bir oğlun olduğunu biliyoruz. Rüzgar Bilge. Adını koyduğunuzda çok hoşuma gitmişti. Kaç yaşında oldu şimdi? Baba oğul olarak birlikte en çok ne yapmaktan hoşlanıyorsunuz? Bu korona ve karantina günleriyle nasıl başa çıkıyorsunuz?

Evet oğlumla vakit geçirmeyi çok severim, Korona öncesi çok gezerdik, tatile giderdik, bisiklet sürer ve yürüyüş yapardık. Birlikte en çok film izlemeyi seviyoruz, ne mutluyum ki Rüzgar Bilge de bilim kurgu ve aksiyon filmlerini seviyor. Korona dönemi bizim için bazı açılardan fırsat oldu, patlamış mısırlarımızı alıp bilim kurgu filmlerini iz-

liyoruz. Onun dışında çevrimiçi bilardo oynuyoruz (beni yeniyor), evde ok atıyoruz (ben yeniyorum), parkta gizli gizli dolaşıyoruz. Korona öncesi hiç fırsat bulamadığım yemek yapma konusuna da fırsat bulabildim. Onun için çorba, kek, kurabiye yapıyorum, ilk ısıpanak yemeğim onun tarafından da beğenildi.

İlginçtir, bir kişi dışında hepimiz sana Sedat diyoruz. Yalnız Aydın Bey, sana hep ilk adını kullanarak Mutlu der. Kimi zaman da Mutlu Sedat diye seslenir. Değil mi?

İki adı olan insanlar, ben de öyleyim, sosyal etkileşimde hep bir karışıklık yaşarlar. Mutlu adını başka kullanan var mı? Yaşamın boyunca nasıl gelişti bu durum?

(Gülümsüyor) Evet Ankara'da sadece Aydın Bey kullanıyor sanırım. Mutlu ismini sadece ailem ve Tokat'taki tanıdıklarım kullanır çünkü. Üniversite öğrenimim için Ankara'ya geldiğimde kendimi ve yaşamımı değiştirmeye karar vermiştim, bunun bir göstergesi olarak Sedat ismini kullandım hep. O nedenle 'Mutlu' ismi bende hep eskilere ait anılar getirir.

Peki mutlu musun Sedat?

(Gülümsüyor), ismim Mutlu olduğundan yaşamımda hep karşılaştığım bir soru... Bence mutluluğu anlık durumlar değil de üretkenlik, bilgelik, dostluk ve sağlık oluşturuyor, insanın kendine her birinde ne durumda olduğunu ayrı ayrı sorup değerlendirmesi gerekiyor.

Sorunuza gelirsem evet mutluyum, çünkü mutlu olmaya emek harcıyorum.

Gelecek için hayallerin, planların nelerdir? Bizimle de paylaşır mısın?

İş yaşamımda hayalim, başta bilişimERP olmak üzere yıllardır emek verdiğimiz Bilişim ürünlerinin tüm Türkiye'de ve hatta dünyada kullanılan ürünler haline getirmek ve bu hayali gerçekleştirmek için planlar yapıyoruz.

Özel yaşamımda ise bu yıl elektro gitar öğrenmek istiyorum, güzel bir bisiklet alıp daha düzenli bisiklet sürmek de planlarım-

dan bir tanesi. Korona sonrası atölyeler açıldığında bir kısa film projesinde ve karma öykü kitabı projesinde yer almak istiyorum. Bunun dışında 1-2 yıl içerisinde yapmak istediğim Güney Amerika seyahati ve oğlumla, kız arkadaşım ile yapmak istediğim bir Disneyland, Paris seyahati var, ama salgından sonraya kaldı artık. Hayat güzel ve her yıl yeni planlar yapmaya değer bence.

İnsanlık adına da hayalim, kapitalizmin iyice azıttığı günümüzde insanlığın sınıfsal bir bilinçlenmeyle küçücük azınlıkların dünyayı bu hale getirmesine başkaldırmasıdır.

Mutlu Sedat Yılmaz'ın gelecek için kurduğu hayaller, kulağa çok hoş geliyor. Sedat'a katılıyorum. Her şeye karşın yaşam güzel ve evet her yıl yeni hayaller kurmaya değer.

Sanırım her yıl yeni hayaller derken Sedat da, yaşamın özünde değişimin olduğunu kabul etmenin, hayalleri gerçekleştirmek için sabretmenin, engeller çıktığında (Covid-19 gibi) umutsuzluğa kapılmak yerine hayalleri güncelleyerek yola devam etmenin önemini de vurguluyor. İş ve özel yaşamı ile ilgili duygu ve düşüncelerini bizimle paylaştığı için teşekkür ediyor, bütün hayallerinin gerçekleşmesini diliyoruz.

Bu dönemde uzaktan erişim yöntemiyle daha çok evlerimizde kalmaya özen göstererek çalışmalarımızı yürüttük. Aslında bayağı sıkı çalıştık. İşte sayısal ortamda gerçekleştirdiğimiz ya da katıldığımız etkinliklerden öne çıkanlar.

Kişisel Verilerin Korunması Yasası Eğitimleri

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yasası, neredeyse tüm çalışma ortamının İnternet olduğu bugünlerde her zamankinden daha önemli hale geldi. Bu kanun hakkında hepimizin az çok bilgisi olsa da, zaman zaman kanun üzerinde yapılan güncellemeler ve dikkat edilmesi gereken konularla ilgili farkındalığı arttırmak yararlı oluyor. Kalite ve Eğitim Danışmanı A.Eser Baransel'in 5 Mayıs 2020'de düzenlendiği "KVKK Hakkında" başlıklı sunumuna daha önce bu eğitimi alamayan Bilişim çalışanları katıldı.

Aynı eğitimi çözüm ortaklarımız Öge Bilişim ve Aren Tech şirketleri de isteyince, 22 Haziran ve 24 Haziran 2020 de iki ayrı oturumda seminer tekrarlandı. Özellikle İnsan Kaynakları alanında hizmet veren çözüm ortaklarımız eğitimi yararlı ve uyarıcı bulduklarını belirttiler.

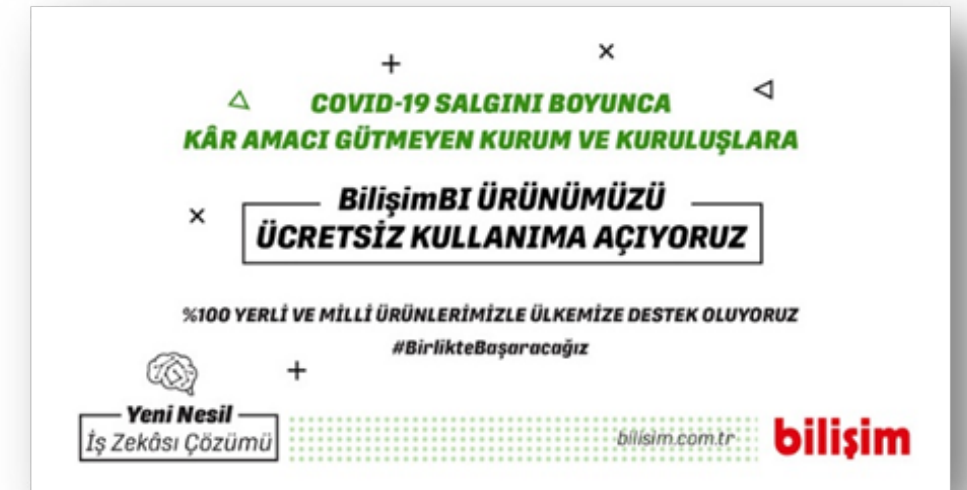

Kalite Farkındalık Eğitimleri

Kalite Yönetim Sistemlerinin olmazsa olmazları periyodik yapılan farkındalık eğitimleridir. Bilişim AŞ'de bu eğitimleri tekdüzelikten kurtarmak ve Kalite Yönetim Sistemlerinin ihmal edilen ayrıntılarına dikkat çekmek için Kalite Birimi yaratıcı yeniliklerle her yıl eğitim içeriğini günceller. Bu yıl yüz yüze etkileşimli yapamadığımız ISO/IEC 27001 Farkındalık eğitimlerini Kalite Lideri Esin Özcan sanal ortamda Mayıs ayı içinde gerçekleştirdi. Bütün çalışanlar, evlerinden bağlanarak katıldıkları eğitimlerde hasret giderdiler.

bilişimBI Haberleri

Yeni nesil İş Zekâsı ürünümüz, **bilisimBI**'nin dinamik takımı, küresel salgın verilerinin analizi için ellerini çabuk tutular. Önce gerekli analizleri oluşturacak kolay kullanılabilir servisleri ürüne katarak web sayfalarından yayınladılar, sonra da COVID-19 salgını boyunca **bilisimBI** ürününü kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşların kullanımına açtılar.

bilisimERP Haberleri

bilisimERP, kalite odaklı yaklaşımı, web tabanlı ve bütünleşik alt yapısı ile özellikle üretim sektöründe faaliyet gösteren her ölçekteki kurumun iş süreçlerinin ve kaynaklarının etkin bir biçimde yönetilmesini sağlar. Bu dönem içinde **bilisimERP** ürünü takımı da bir yandan Müşterilerine desteği sürdürürken bir yandan da ürün üzerinde yenilikçi çalışmalarına bir yenisini eklediğini Bilisim AŞ'nin sosyal medya hesaplarından duyurdu. **bilisimERP** artık buluttan da kullanılabilir.

Demo talebinde bulunmak için tıklayınız → <https://lnkd.in/dnF25Fn>

Döküm Sektöründe ERP Deneyimi

BilisimERP ile ERP süreçlerini yürüten müşterimiz Akdaş Döküm'ün Planlama Koordinatörü ve ERP Proje Yöneticisi Nilüfer Atmaca Çağlayık, "Döküm Sektöründe ERP Deneyimi" başlıklı webinarı ERP öncesi hazırlık, ERP seçimi ve implementasyonu konularında deneyimlerini aktardı. Bu webinar M. Göker Sarp moderatörlüğünde gerçekleşti.

Diğer Etkinlikler

Bilisim AŞ kurumsal kaynak planlama ve yönetimi konusunda, bir başka deyişle, kurumların, insan, malzeme ve mali kaynaklarını yöneten ve çözümleyen yazılım çözümleri konusunda uzmanlaşmış bir yazılımevidir. Geçtiğimiz dönemde, Yöneticilerimiz çeşitli kurum ve kuruluşların düzenlediği

etkinliklere konuşmacı olarak katılarak hem ürünlerimizi hem de ilgili alanlardaki vizyonumuzu anlatma şansı buldular. Aşağıda bu etkinliklerin adları ve katılan yöneticilerimize yer verdik.

Dijitalleşen İK'nın Yeni Döneme Katkıları

Katılan Konuşmacı: Bilişim AŞ Çözüm Ortağı Aren Tech Firması Genel Müdürü Armağan Bayraktaroğlu

Endüstri 4.0 Yolunda Yapay Zekâ Katılan Konuşmacı: bilişimERP Satış ve İş Geliştirme Müdürü C. Kıvanç Öner

Transforming To Future Organizations with Intelligence

Katılan Konuşmacı: BilişimBI Çözümleri Müdürü Ulaş Kula

Pandemide Zorunlu ve Kaliteli Dönüşüm

Katılan Konuşmacı: BilişimERP Çözümleri Müdürü M.Sedat Yılmaz

Bilişim Duayenleri ile Bilişimin Geçmişi ve Geleceği

Ayın son günü Kurucumuz Prof. Dr. Aydın Köksal'ın katıldığı, Türkiye Bilişim Derneğinin düzenlediği webinar vardı. Prof. Dr. Erdal Balaban'ın moderatörlüğünde gerçekleşen bu etkinlikte Aydın Köksal'a Prof. Dr. Tuncay Saydam eşlik etti.

Bursa'da Zaman – I

Ayşe Eser Baransel

1990'lı yıllarda Bursa

Bu kez Bursa'ya gidelim diyorum. Hem de çocukluğumda ve gençliğimde sık sık yaptığımız gibi, Ankara'dan çıkılım yola, Polatlı, Eskişehir, Bozuyük derken, bozkır yeşile dönüşsün, harika manzaraları görebileceğimiz mezitlerden geçelim. (Mezit Bursa İnegöl'e bağlı bir yerleşim bölgesinin adı. Aynı adla anılan bir dere ve sanırım dere üzerine yapılan birden çok köprü var.) İnegöl'de mola verelim, dilerseniz ünlü İnegöl köftesini bir güzel tadına vararak

yyelim. İşte geldik.

Yazarken farkına vardım, birden çok Bursa var benim için. Orada yaşadığımız yetmişli yıllardaki Bursa, seksenlerdeki Bursa, on dördüncü yüzyılda Bursa, günümüz Bursa'sı. Bu nedenle, yalnızca şehir merkezini gezeceğimiz bu ilk bölümde, ikide bir zaman içinde gidip geleceğim korkarım, kusuruma bakmayın.

1971-1973 yılları arasında Bursa'da yaşadık. Bursa'nın en eski ve turistik semtlerinden birinde, Tophane'de otururduk. Yürüyerek gittiğim Osman Gazi İlkokulu, Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin türbelerinin bulunduğu Tophane parkının yanı başındaydı. Teyzemler, yani Teyzem ile kuzenlerim aynı semtte oturlardı. Evimiz, Teyzemlerin evi, okulum, arkadaşlarla oynadığım eski Bursa evlerinin bulunduğu sokaklar, evimizin hemen yanındaki Şehadet Cami, şimdi düşünüyorum da tarihi televizyon dizilerinin film seti gibiymiş.

Şahadet Cami

I. Murad'ın 1365 yılında yaptırdığı aslen kilise olan yapı. 1389'da I. Murat'ın Kosova'da şehit olmasından sonra Şahadet Camisi adını almış. 1892 yılında deprem yıkıntıları üzerinde yeniden yaptırılmıştır.

Bursa, Osmanlı Devleti'nin ilk başkentidir. Osmanlı Beyliği, Bursa'nın 1326 yılında alınmasıyla birlikte devlet olma özelliği kazanmıştır. Evet 70'li yıllardaydık ama yaşadığımız şehrin ve mahallenin tarihi dokusu, yakın çevremizde, her yerdeydi. Şimdi Bursa'yı gezenlerin fotoğraf çekerek dolaştığı bu mekanlar, çocukluğumuzun o yılları içinde bizlerde yavaş yavaş yarı hüznü, yarı gizemli, kimi zaman heyecanlı bir geçmiş zaman algısı oluşturuyordu.

Sık sık Tophane parkına giderdik. Parkta, ilk olarak Abdulaziz döneminde yaptırılan sonra 1905 yılında yeniden inşa edilen altı katlı bir saat kulesi ve önemli günlerde, Ramazan ayında iftar zamanlarında kullanılan toplar yer alırdı. Büyük ağaçların bulunduğu çay bahçesinde otururduk. Uludağ'ın eteklerine yerleşmiş Bursa manzarasına bakardık. Bir zamanlar yemyeşil olan verimli Bursa ovası yerine artık evlerle dolu bir şehir manzarası görür, daha o zamanlar yeşilin azalmasından dolayı üzüntü duyan büyüklerin konuşmalarını dinlerdik.

Bursa Tophane Manzarası

Bu fotoğraflar 1996 yılından. Çocukken gittiğim eski bakkal (o zaman da eskiydi ve yaşlı bir amca işletirdi dükkânı) ve Tophane parkına, 1996 yılında bir ziyaret yapmıştık eşimle birlikte.

Her gittiğimizde Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin türbelerinin ortasından geçen yoldan yürürdük. Türbelerin pencerelerinden içleri görülürdü ve üzerleri yeşil örtülerle örtülü sandukaları görmek beni ve henüz çok küçük olan kardeşimi hafifçe korkuturdu. Aynı ürpertiği evimizin yanındaki Şahadet Cami'nin o zamanlar bakımsız görünen haziresinin(*) önünden geçerken, sarık biçiminde yapılmış mezar taşlarını görünce de duyumsar, hemen ciddileşir adımlarımızı hızlandırırdık.

(*) Hazire: Cami, türbe, tekke vb. yerlerde çevresi parmaklıklarla çevrili mezar yeri.

Bursa, Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden kalma onlarca camiyi, türbeyi, mezarlığı, hanları, hamamları barındırır içinde ve hemen hemen tümü de günlük yaşamın içinde hâlâ kullanılan yapılardır. Sanırım bizlerdeki tarih sevgisinin oluşmasına da, Ahmet Hamdi Tanpınar'a o ünlü ve bir o kadar da güzel şiiri yazdıran da, bu şehirde içi içe geçmiş eskiyle yeni.

Bursa'da Zaman şiiri,

*Bursa'da bir eski cami avlusu,
Küçük şadırvanda şakırdayan su;
Orhan zamanından kalma bir duvar...
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
Eliyor dört yana sakın bir günü.
diyerek başlar ve,
Başındayım sanki bir mucizenin,
Su sesi ve kanat şakırtılarından
Billur bir avize Bursa'da zaman.*

biçiminde devam eder. Tophane'de bugün artık pek çok eski Bursa evinin restore edildiğini, camilerin ve hazirelerinin temizlenerek düzenlendiğini, Tophane bahçesi ve çevresinin biraz aşağıdaki Okçu Baba türbesi gibi (Okçuların piri sayılan kişinin yattığı yer. Rivayete göre Bursa'nın kuşatması sırasında attığı oklar sayesinde aşılamayan bir duvar yıkılarak geçilmiş) turistik bir park ve gezi yeri olarak düzenlendiğini söylemeliyim. Tophanenin sırtını dayadığı Hisar, yani ta Romalılardan kalma surlar ve Bursa Kalesi de restore edilerek gezilip görülecek yerler arasında yerini almıştır.

Tophane semtine komşu bir başka tarihsel mahalle de Muradiye'dir. Bu semtte. II. Murad tarafından yaptırılan külliye, birçok cami ve müze yer alır. Muradiye külliyesi, cami, medrese, hamam, darüşşifa ve Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde eklenen türbelerden oluşur. Muradiye'deki şehzade türbelerinde Osmanlı'nın taht kavgaları içinde öldürülen Kanuni'nin oğlu Şehzade Mustafa'nın da bulunduğu pek çok şehzadenin mezarları yer alır. Ortadaki II. Murad türbesinin ise kubbesi açık bırakılmıştır. Çünkü, II. Murad, "Allah'ın rahmeti, ister güneş ve ayın parlaklığı, isterse cennetin yağmuru veya çiği olsun, mezarımın doğrudan üzerine yağsın" diye vasiyet etmiş. II. Murat, tahtı kendi isteğiyle bırakan ilk ve son Osmanlı padişahıdır. Sanırım Bursa en çok Osmanlı padişahı ve aile üyelerinin mezarlarını içeren şehir. Biraz bu yönüyle Muradiye'nin hüzünlü ve gizemli bir havası vardır.

Birkaç kez Teyzemle, Muradiye'de caminin yanındaki semt pazarına gitmiştik. Kalabalık sofralarda bizlere her zaman tadına doyum olmaz yemekler sunan Teyzem, tabi elinin altında bol sebze ve meyve olmasını

isterdi. Ben pazar alışverişini pek sevmesem de, Teyzeme yardımcı olmak üzere yanında giderdim. Tam, alışveriş bitti sonunda gidiyoruz dediğim anda Teyzem, pazarın çıkışında bir tezgâhın üzerinde kıpkırmızı domatesleri görür, "Aaa bunlar da çok güzelmiş Esercim, bir iki kilo da bunlardan alalım" derdi. Domatesler de domatesti o zamanlar. Taşınması zor gelse de eve geldiğimizde yıkayıp, elma gibi ısıra ısıra yediğimiz çok olmuştur. Öylesine lezzetli ve taze olurlardı.

Bursa ovası ve çevresi her tür sebze ve meyvenin yetiştiği verimli topraklara sahiptir. Otuz yıla yakın bir süre Bilişim'de Proje Yöneticisi olarak çalıştıktan sonra şimdi emekli olan Bursa'lı İsmail Elöve'nin bu konuyla ilgili anlattıkları, hem Bursa'nın hem de Türkiye'nin bu yöndeki değişimini çok iyi özetliyor:

"Genelde yıllık izinlerimizin bir kısmını eşim de aynı memleketten olduğu için Bursa/Yenişehir Koyunhisar Köyünde geçirdik. Tarıma uzun süreler ayıramazdık. Bu nedenle buğday ve ayçiçeği ekimini tercih ettik. Bu iki ürünün de yıllık ekim ve hasat süreleri toptasanız 20 günü geçmez. Bursa'yı İznik

ve Uluabat Gölleri, Uludağ, şifalı termal suları, şelaleleri, geniş verimli ovaları, zengin bitki örtüsü ile "Yeşil Bursa" diye tanıtırlar. Özellikle bizim köyümüzün de içinde bulunduğu Yenişehir ovası çok verimlidir. Gerçekten bu işi hakkı ile yapan üreticiler senede 3 çeşit ürün yetiştirebilmektedirler. Yenişehir'de yetişen sebzelerden özellikle biber doğrudan ihracata yönlendirilmektedir. Meyve bakımından ise 10 yıl öncesine kadar şeftali ve armut yetiştiriciliği revaçta iken şu anda ceviz yetiştiriciliği ön plandadır. Hatta 2 yıl içinde ben de ceviz üretimini düşünüyorum. Fakat, bu devirde tarımsal faaliyetlerde bulunmak çok zor. Düzenli bir maaş veya ek geliri olmayan bir bireyin tarımla uğraşarak iyi bir refah düzeyinde yaşam sürmesi zor. Parasal değeri yüksek teknolojik aletler ve araçları (traktör, ekim, biçim, sulama, gübreleme vb. aletler) temin edebilmek için genelde 5 yıl ve üzeri çiftçi kredileri kullanılmaktadır. Bir yandan kredi borcu bir yandan da gübre, tohum, ilaç vb. diğer masraflar derken hiç birikim yapılamamakta ayrıca hasat sonu elde edilen kazancın en az yarısı da gelecek senenin masrafı olarak kullanılmaktadır. Üretilen ürünler ise tüccarlar tarafından olması gereken ücretlerin çok altında satın alınmaktadır. Devlet çoğu tarım ürününü yurt dışından ithal etme yolunu tercih etmeye başladığı için çiftçinin yetiştirdiği ürünlerin fiyatları da hep düşük kalmaktadır. Gerçekten de çiftçiler tüm aile bireyleri olarak çalışıyorlar ama sadece karın tokluğuna..."

Bu arada İsmail Bey'in köyünün önemli bir tarihi geçmişi var. 18 Temmuz ve 27 Temmuz 1302 tarihleri arasındaki "Koyunhisar Savaşı" Osmanlı Beyliği ve Bizanslılar arasında yapılan tarihteki ilk silahlı çarpışmadır. Savaşı Osman Gazi yönetimindeki Osmanlı ordusu kazanmıştır. Bazı tarih yazarlarına göre Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu bu savaşla başlamıştır. Bu savaş sırasında, Osman Bey'in yeğeni Aydoğdu Bey hayatını kaybetmiştir. Aydoğdu Bey'in kabri halen köyün mezarlığında olup

her yıl 27 Temmuz günü anma törenleri yapılmaktadır.

Size söylemiştim, Bursa'da nereye gitseniz tarih var. Yeniden şehir merkezine dönelim ve kesinlikle görülmesi gereken diğer tarihi yapıları da gezelim.

Ulu Cami

Ulu Cami

Bu önemli yapı, Osmanlı Devletinin dördüncü padişahı Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılmış ve Osmanlı'nın yüzüncü kuruluş yıldönümü 1399 yılında açılmıştır. Genellikle birliği ifade eden tek ve büyük kubbeli cami mimarisi benimsenmiş olsa da, Ulu Cami, 20 kubbesi olan tek camidir ve erken dönem Osmanlı sanatının en önemli örneğidir. 600 yıllık minberi çok ünlüdür ve cami, günümüze değin aktif olarak kullanımda kalmıştır.

Yeşil Külliyesi

Yeşil Külliyesi

Yeşil semtine adını veren külliye, 1419 yılında Çelebi Mehmed tarafından yaptırılmıştır. Cami, türbe, medrese, hamam ve imaretten oluşur. Gerek mimarisi, gerekse taşıdığı sanatsal değerleriyle görenleri hayran bırakmaktadır. Yeşil Cami mihrabı, mahfili dönemin İznik çinileri ile bezelidir. Bina girişindeki taç kapı, taş oymacılığının özgün bir ürünüdür. Yeşil Camii'nin güneyindeki türbenin içinde Çelebi Mehmed'in çiniler ile bezenmiş sandukası yer alır. Türbenin iç yüzeyini altı köşe firuze duvar çinileri ve altın yaldızlı rozetler oluşturur.

Irgandı Köprüsü

Dünyadaki çarşılı dört köprüden biri ve en eskisidir. 1442 yılında, Irgandı Hoca Muslihiddin'in babası Pir Ali tarafından yaptırılmıştır. Her ne kadar, 1640 yılında Bursa'ya gelen Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde, köprü'nün üzerinde 200 dükkanın bulunduğu belirtilmekteyse de gerçekte tek gözlü, kâgir olarak yapılan köprü'nün üzerinde önceleri otuz iki dükkân bulunuyormuş. 1855 depreminde Yunan işgalinde büyük hasar görmüş, 2004 yılında restorasyonu yapılarak hizmete açılmıştır. Bugün köprü üzerindeki dükkânlarda, Bursalı sanatkârlar, çinicilikten nakkaşçılığa, sedefçilikten oymacılığa kadar göz nuru ve el işçiliğinin en güzel örneklerini hem sergiliyor, hem ziyaretçilerin beğenisine sunuyor hem de geleneksel sanatımızı yaşıyorlar.

Hanlar, Tarihi Çarşılar

Eskiden uzun çarşı olarak anılan Kapalı Çarşı ise, Bursa'ya her gidişimizde mutlaka uğradığımız bir yerdi. Zamanın en önemli ticaret merkezi olan Bursa'da çok sayıda tarihi han ve çarşı bulunur. Hanların çoğu bugün kafe ve alışveriş yapılabilecek çok keyifli mekanlara dönüştürülmüştür. Örneğin Ulu Cami ile Orhan Cami arasında bulunan Koza Han 1491'de II. Bayezid tarafından yaptırılmıştır. Koza Han eskiden ipek böceği kozalarının satışının yapıldığı bir yermiş. Bugün, mağazalarında ipek kumaşlar, eşarplar, şallar, konfeksiyon ürünleri, aksesuarların yanında sanatsal ürünler, çeyiz ve ev tekstili ürünleri, gümüş ve değerli hediyelik eşyaların satışı yapılmaktadır.

Irgandı Köprüsü

Kozahan, 30 Ağustos 1996

Hamam ve Kaplıcalar

Nalıncılar Hamamı

Bursa, hamam ve özellikle kaplıcalar açısından dünyanın en zengin kentlerinden biridir. Bursa kaplıcalarının suları; yüksek enerjisiyle iyileştirici etkisi olduğuna inanılan kehribara benzetilir. Osmanlılar, bir yandan Bizans'tan kalma hamamları onarıırken, bir yandan da kendileri için yeni kaplıcalar, termal hamamlar yaptırmışlardır. Çekirge'de bulunan sulara çelikli, Bademli Bahçe'de bulunanlara kükürtlü sular denir.

Günümüze kadar gelebilen Bursa merkezindeki kaplıcaların en tanınmışları; Eski Kaplıca (Armutlu), (Bursa'nın en eski ve en büyük kaplıcasıdır, Sultan I. Murad tarafından yaptırılmıştır), Sultan I. Bayezid tarafından yaptırılan Kükürtlü Kaplıca, Kanuni Sultan Süleyman'ın veziri Rüstem Paşa tarafından yaptırılan Yeni Kaplıca ile Kara Mustafa Paşa'nın kendi adına yaptırdığı Kara Mustafa Paşa Kaplıcaları'dır. Bursa merkezinin dışında, İnegöl'de Oylat Kaplıcaları ile Çitli Maden Suyu, Mustafakemalpaşa'ya bağlı Akarca köyünde Tümbüldek Kaplıcası, Gemlik'te Umurbey köyü yolunda Terme Kaplıcası; Orhanlı'ne bağlı Ağaçhisar ve Sadağ Kaplıcaları yüzyıllardır şifa dağıtmaya devam ediyor.

Bursa'nın Lezzetleri

Evliya Çelebi İstanbul dışında seyahat ettiği ilk şehir olan Bursa'da, İskender kebabını ve anlaşılan diğer etli yemekleri çok lezzetli bulmuş ve “*etlerin lezzeti Keşiş dağında otlayan koyunlardandır*” demiş. Keşiş dağı Uludağ'ın eski adıdır. Belirtmeden geçemeyeceğim, Bursa'da Teyzemin yaptığı köftelerin tadına Annemle birlikte ne kadar uğraştıysak yaklaşamadık Ankara'da. Evliya Çelebi bu kez abartmıyordu anlaşılan. Teyzem beni kasabına gönderir, köftecik kıyma aldırırdı. Yüksekçe bir set üzerinde etleri işleyen Arnavut kökenli kasabı hala anımsıyorum çünkü kendine özgü şivesiyle benimle sohbet ederdi ama ben söylediklerinin pek çoğunu anlayamazdım.

Bursa tam bir göçmenler şehridir. Bir başka Bursalı çalışanımız, Zeynep Göral da Bursa'ya Tebriz'den ve Iğdır'dan göçen Azeri asıllı bir ailenin çocuğu. “Bursa'dan bir gün uzak kalan herkes Bursa'yı özler” diyecek kadar seviyor Bursa'yı. En sevdiği lezzet Cantık.

Zeynep, Bursa lezzet turunu şöyle tanımlıyor:

“Cantık pide gibi görünen ama aslında pide olmayan, nerde yerseniz yiyin her zaman sıcacık bulabileceğiniz bir Bursa klasiğidir. Cumalıkızık veya Trilye'de bir kahvaltı, Koza Han veya Fidan Han'da bir Türk kahvesi, Hacı Şerif'te tahinli, tarçınlı dondurmali sıcacık bir helva; akşama güzel bir İskender ve kestane şekeri, Bursa misafirleri için birinci gün mönüsüdür. Ha bir de Göral Apartmanında annemin yemekleri misafirlerim için olmazsa olmaz lezzetlerdendir.”

Cantık, 1800'li yıllarda Kafkaslar'dan Bursa'ya gelmiş, Kırım Tatarlarına özgü pideye benzeyen bir hamur işidir. Tatar mutfağından en çok bildiğimiz lezzet hiç şüphesiz çibörek-çiğ börektir

Düşünüyorum da Bursa şehri, bir tiyatro sahnesindeki dekor gibi yaşadıklarımıza sessizce tanıklık mı ediyordu, yoksa havasıyla, suyuyla, güçlü lodos rüzgârlarıyla, ürünleriyle yaşamın içinde etkin bir oyuncu muydu? Aynı kişilerle, aynı zaman diliminde başka bir kentte aynı şeyleri yaşayabilir miydik?

Havasıyla deyince aklıma geldi. Belleğimde değişik bir çarşı ge

zisi var. Bir kış günü, akşama doğru kar yağmaya başlamıştı. Nasıl da güzel yağıyordu. Lapa lapa. Yalnızca Uludağ'a değil, Bursa şehir merkezine de kar hep çok güzel yağar. Büyük şehirlerde artık öyle pofuduk karlar göremiyoruz. Yemekten sonra dayanamayıp Annem, Babam ve kuzenlerimle yürüyüşe çıkmıştık. Bembeyaz olmuş Orta Pazar caddesinden gırç gırç karlara basarak çarşıya Atatürk caddesine inmiştik. Bu yol, Atatürk'ün at üzerinde bir heykelinin olduğu Heykel semtine ve Setbaşı'na doğru uzanan caddedir. Bir 23 Nisan'da beyaz giysilerimizle okulca yine bu yolda yürümüş, resmi geçite katılmıştık. O kış gecesinde kar topu oynayarak, caddeyle birleşen dik yokuşlu sokaklardan kayan insanlara gülerek ilerliyorduk. Eve döndüğümüzde, Teyzem bize şimdi karıştırıyor olabilirim, ya soba üzerinde nefis Bursa kestanelerini kebab yapmıştı, ya da mısır patlatmıştı.

Bursa arka planda sessizce duran ve olayları seyreden bir şehir değildi. Benim Bursam, tarihsel mimari doku içinde çocukluğumda ve gençliğimde Teyzem ve kuzenlerimle yaşadığım güzel anılardan oluşuyor. Geniş, neşeli aile sofraları, erkeklerin gürültülü ve iddialı tavla turnuvaları, ortalıkta koşuşturan dünya tatlısı torunlar, Bursa'nın ipekli kumaşları, Teyzemin üzerinde sfenks resmi olan antika dikiş makinesi ve Annem ve Teyzemin dikiş maceraları, geceleri hep birlikte oynanan iskambil ve bol kahkahalı sessiz sinema oyunları... Hepsi Bursa'da, Bursa ile birlikte, 70'li ve 80'li yıllarda yaşandı.

Şimdi, Bursa'da zaman birçok arkadaşım ve akrabalarım için, Tophane'de değil, batıya doğru gelişen şehrin yeni semtlerinde, Nilüfer ilçesinde geçiyor. Korunabilen tarihi eserler varlıklarını sürdürüyorlar. Bursa'da, Bursa Kent Müzesi, Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesi, Sağlık Tarihi Müzesi, Göç Tarihi Müzesi, Arkeopark Aktopraklık Höyük/ Açık hava Müzesi, Ormancılık Müzesi, Merinos Enerji Müzesi, Merinos Tekstil Sanayi Müzesi, Karagöz Müzesi gibi çok sayıda güzel ve değişik temalı müze var. Turizm açısından Uludağ'ın yanı sıra, Mudanya, Trilye, İznik, Gölyazı, Gürsu'daki Adrenalin Park Bursa'nın yükselen yıldızları. Bursa'nın endüstriyel dönüşümünü ve değişimini ilerleyen sayfalarda, yazımın ikinci bölümünde anlatıyorum.

Bursa'da Zaman - II

Ayşe Eser Baransel

Türkiye'nin bütün kentleri gibi Bursa da büyük bir hızla değişiyor.

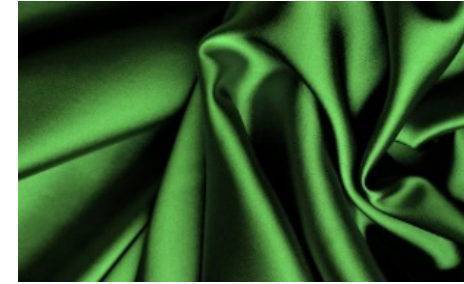

Bursa'nın sanayileşme macerasına kısaca bakalım. Bir kurumsal kaynak planlama yazılımı üreticisi firma olarak Bursa'nın endüstriyel gelişimine yakından bakmadan geçmemiz düşünülemezdi.

Osmanlılar Bursa'yı aldıklarında bölgede bulunan verimli topraklar ve sulak alanlar ekonomik bir potansiyele sahipti. 14. yüzyılda Osmanlıların ipek yolunda güvenliği sağlaması Bursa'nın çok önemli bir ticaret merkezi olmasına yol açmıştı. İran'dan kalkan ipek kervanları, Bursa'ya varır, mallar burada Emir Han'a inerdi. Ceneviz ve Vene-

dikliler Bursa'ya gelir, kendi kumaşlarını ipekle değiştirirlerdi.

Bursa tam bir göçmenler şehridir. Yedi kez büyük göçmen akınına uğrayan şehirde, bu durum kente ayrı bir zenginlik ayrı bir devingenlik kazandırmıştır. Örneğin, Emirsultan semtine adını veren ve Buhara'dan gelen Emir Buhari Hazretleri ile birlikte, Buhara'nın manevi değerlerinin yanı sıra üretime ilişkin bilgiler de gelmiştir. Türkiye'deki ilk yün, pamuk ve ipek dokumacılığı, Buhara'dan göçüp Bursa'ya yerleşen bir ailenin kadınlarının öğrettiği bir sanat olarak başlamış ve gelişmiştir.

19. yüzyılda Osmanlı ekonomisinin dış dünya ile etkileşimi sonucunda, Avrupa ülkelerinin ucuz hammadde ve işgücü gereksinimi doğrultusunda ilk filatür fabrikaları açılmıştır. Buhar gücü ile ipek teli çeken filatür fabrikaları ilk kez Fransa'nın Lyon şehrinde 1824 yılında kurulmuştur. Bursa'daki ilk ipek çekme fabrikası da, Fransa'dan Bursa'ya gelen kalabalık bir Fransız ailesi tarafından 1838'de kurulmuştur. Bursa'daki fabrikalarda üretilen ham ipekler, demiryolu ile Mudanya'ya oradan da gemilerle Marsilya'ya taşınırdı.

Mudanya-Bursa demiryolu hattını ve Mudanya'yı Ahmet Tevfik adlı bir gezgin de anlatıyor. Yüzyıl önce Tevfik, bir arkadaşıyla İstanbul'dan gemiyle, yanlarına bisikletlerini alarak, Mudanya iskelesinde inmişler, 1890 yılının baharında Bursa ve çevresini bisikletleriyle gezmişler. İyi eğitim aldığı ve bir İstanbul burjuvası olduğu anlaşılan Ahmet Tevfik, gördüklerini not ederek bir gezi kitabı haline getirmiş[2]. İlk basımındaki orijinal adı "Hüdavendigar Vilayeti Dahilinde Velosipetle Bir Cevelan" olan bu eğlenceli ve ilginç kitabı zamanınız olursa okumanızı şiddetle öneririm. Türkiye'deki ilk bisiklet yarışlarının 1909 yılında Bursa'da düzenlendiğini biliyor muydunuz? Ne diyelim, Bursa, hep ilklerin yaşandığı çok ilginç bir şehir. Bunların özetlendiği bir listeyi ansiklopedik bilgi olarak yazımın sonunda bulabilirsiniz.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı doğrultusunda 1926 -1938 yılları, İpek-iş, Gemlik Suni İpek ve Merinos Yünlü dokuma fabrikaları açılmış, Bursa'daki sanayileşme süreci ilk organize sanayi bölgesinin 1960 yılında kurulması kararıyla ivme kazanmıştır. Bugün kentte 17 organize sanayi bölgesi vardır.

Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliğinde okurken ilk yaz stajımı Bursa'da otomotiv sektöründe üretim yapan bir fabrikada, bu yazıya kendisinin ve eşinin çektiği fotoğraflarla katkı veren arkadaşım Yasemin'le birlikte yapmıştım. Yazdığımız raporlama programlarında geçen krank mili, buji

gibi otomobil parçalarının adı, arabalara hiç ilgi duymadığım halde uzun yıllar aklımda kalmıştır. Tabi o zamanlar, Bursa'nın otomotiv endüstrisinin gelişiminin altında at arabası üretimi birikiminin yattığını bilemezdim. Yaşar Kemal ve Orhan Kemal gibi yazarların eserlerine girmiş şu ünlü Bursa yaylıları. Tofaş Anadolu Arabaları Müzesi'nde sergilenen 2600 yıllık bir araba bulunduğunu da yeni öğrendim. Bursa at arabaları hem hafif olur hem de çok yük taşımış. Anadolu araba ustalarının ilkesi "demire yükle, tahta ile süsle" imiş. Uludağın kaliteli keresteleri ve Bursa'lı ustaların el emeği ile yapılan yaylıların bir özelliği de tekerleklerinin iç taraflarında dingile tutturulan çelik levhaların çıkardığı hoş sesmiş. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nın ilk 1500 üyesinin yaklaşık yüzde onunu fayton üreticileri, fayton boyacıları, araba marangozları, araba demircileri gibi araba üretimi ile ilgili çalışanların oluşturması otomotiv endüstrisinin neden Bursa'da geliştiğini açıklıyor.

Bursa'nın endüstriyel yaşamı ile ilgili bu yazıyı hazırlarken öğrendiğim ilginç bir bilgi daha var. Uzun yıllar kullandığımız çamaşır makinesi ile ilgili. Başvurduğum kaynakta bizim eski makinenin bir de fotoğrafını görünce kendimi çok tuhaf hissettim. Bu emektar makine, son yıllarında artık büyük bir gürültüyle çalışmaya başlamıştı. Sanırım birçok taşınma macerası sonrasında birkaç kez onarım da gördüğünden olsa gerek. Makine çamaşırları sıkarken hareket edip kaydığı için Babamın bir yandan gülerken bir yandan makineyi iki eliyle sıkı sıkı tuttuğunu anımsarım. Sabit eksenli, dairesel dönme hareketi yapan santrifüjli bölümü, o zamanlar yaygın olan merdaneli modellere göre çamaşırları çok daha iyi sıkardı. Bursa'ya gelmeden önce Adana'da yaşarken aldığımız bu çamaşır makinesini Tolon firması, 1954 yılında Bursa'da üretmiş meğer. Tolon çamaşır makinesi her şeyi ile yerli olan Türkiye'nin ilk çamaşır makinesiymiş. Kâmil Tolon, Bursa'daki evinde oluşturduğu küçük atölyesinde birçok alet tasarlamış. Bunlardan biri de demir testeresi. Seri üretim yaparak tüm ülkeye satılan bu testere halen sanayide kullanılmaktaymış.

Türkiye'nin ilk yerli çamaşır makinesi

Hiçbir ilerlemenin ve kazanımın, acısız, emeksiz olmadığını biliyoruz. Türkiye gibi Bursa'da da kuşkusuz yanlış uygulamalar, acemilikler, kötü çalışma koşulları, grevler, kazananlar, kaybedenler olmuş. Günümüzde, Bursa'da tekstil, otomotiv, makine-metal imalatı, tarıma dayalı sanayi ve gıda, mobilya gibi sektörler ülke ekonomisi için çok önemli bir değer üretmektedir. Öne çıkan sektörlerinin yanında Bursa, raylı sistemler, havacılık, savunma gibi yükselen sektörleri ile de yüksek teknoloji ürünler üretmeye devam etmektedir.

Ancak, yararlandığım kaynağın [1] yazarları, Bursa'nın sanayileşme sürecini anlatırken, kent yalnızca tekstil, otomotiv ve makine sektörleriyle anılması, küresel bir markaya sahip

olamamasını eleştiriyorlar. Ne kendimizi yerden yere vuralım ne de dev aynasında görelim diyerek Bursa'nın artılarını eksilerini gerçekçi bir bakış açısıyla ortaya koyuyor, Endüstri 4.0'ı ıskalamamak için Türkiye ve Bursa'da nitelikli insan kaynağının oluşturulmasında eğitimin önemine dikkat çekiyorlar.

Marmara Bölgesinin güneyinde, dünyanın yaşamaya en uygun kuşağında yer alan, bugün geliştirilen son ulaşım projeleri ile artık İstanbul'a İzmir'e ve Ankara'ya daha da yaklaşan Bursa, Uludağ'ı ve eşine az rastlanır güzellikteki ilçeleri ile birlikte turizm alanında da ülkemizin yıldızlarından biridir.

İznik

Birçok medeniyete başkentlik yapmış olan, aynı zamanda çininin de başkenti İznik örneğin kültür ve doğa turizmi için harika bir merkez. İznik çinileri, % 80 kuvars (Quartz) yani yarı değerli taş minerali içerdiği için seramik literatürüne, “Üretilmesi İmkansız Seramik” olarak girmiştir.

Gemlik

Türkiye'nin en lezzetli zeytinlerinin yetiştirildiği ve ticaretinin yapıldığı önemli bir liman. Küçük Kumla, Büyük Kumla, Karacaa- li köylerindeki dinlenme yerleri özellikle yaz aylarında Gemlik'i ziyaret edenlerin tercih ettiği yerler arasındadır. Ayrıca Umur Bey kasabasında Celal Bayar Vakfı'na ait Kütüphane ve Müze ile Celal Bayar'ın anıtmezarı da hayli ilgi çekmektedir.

Gölyazı

Bursa sınırları içinde, doğa ile tarihin bir arada yaşadığı bir eşsiz güzellik de Uluabat Gölü kıyısındaki Gölyazı Köyü'dür. İlkbaharda yükselen sular nedeniyle yarı bellerine kadar su içinde kalan ağaçlar, yine bu sularla süzülün ördekler, Arnavut kaldırımli dar sokaklar. Tümüyle SİT alanı olan bu bölge, özellikle Apollon Tapınağı ve kilisesi ile dikkati çeker.

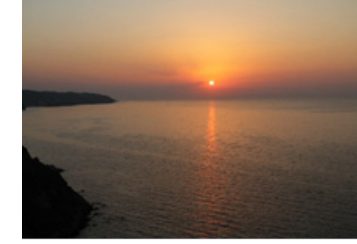

Gürsu Köyü – Adrenalin Park

Gölyazı'ya giderken Gürsu köyü'ndeki Adrenalin Park'ta macera tutkunları için harika manzaralar, doğa sporları, safari ve zipline olanakları var.

Mudanya-Trilye

11 Ekim 1922 tarihinde Kurtuluş savaşı sonrası imzalanan Mudanya Mütarekesi'ne ev sahipliği yapan Mudanya, Bursa merkeze 30 km uzaklıkta Marmara Denizine kıyısı olan bir sahil ilçesidir. Deniz kıyısındaki balıkçılarda oturup lezzetli balıklardan yemek, deniz havası almak, belki sahilde yer alan Mütareke Evi Müzesi'ni gezmek gezginler için harika bir rotadır. Mudanya'dan 11 km daha ileriye giderseniz de televizyon dizilerinin çekildiği, tadına doyum olmaz zeytinleriyle ünlü, romantik küçük sahil kasabası Trilye'ye varıyorsunuz.

Cumalıkızık Köyü

“Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu” isimli “Adaylık Dosyası” kapsamındaki, Hanlar Bölgesi (Orhan Gazi Külliyesi ve Çevresi), Sultan Külliyesi (Hüdavendigar, Yıldırım, Yeşil, Muradiye) ve Cumalıkızık Köyü alanları, UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 22 Haziran 2014 tarihinde 998. miras alanı olarak kabul edilmiştir.

Osmanlı Dönemi konut dokusunu günümüze taşıyan, Uludağ'ın kuzeyindeki dik etekler ile vadilerin arasında sıkışıp kalan yöre köylerine, bu konumlarından dolayı “kızık” adı verilmiştir. Köylerin dereye yakın olanına Derekızık, Fidyeye verene Fidyekızık ve Kızık köylerinden topluca gidilerek cuma namazı kılınan köye de Cumalıkızık adları verilmiştir.

Bursa'dan İlkler

İlk Başkentler: Anadolu Selçukluları'nın ilk başkenti İznik (1081).

Osmanlı'nın ilk başkentleri Bursa il sınırları içerisinde Karacahisar (1299), Yenişehir (1302), Bursa (1326), İznik (1331).

Kılıç Kalkan Dansı: Dünyada müziği olmayan tek halk dansı. Doğuş öyküsünün 1326 Bursa kuşatmasına dayandığı söylenir.

Bilinen ilk Osmanlı parası: 1327 yılında Bursa darphanesinde basıldı.

Osmanlı'nın ilk üniversitesi: İznik Orhaniye'si (1335).

İlk gölge oyunu: (Karagöz-Hacivat), Orhan Gazi döneminde Bursa'da doğmuştur.

Osmanlı'nın ilk spor alanı: "atıcılık" ve "binicilik" sporlarının yapıldığı yer olarak tarihe geçen Bursa'daki *Atıcılar meydanı*dır.

Osmanlı'nın ilk bedesteni: Yıldırım Beyazıt'ın Bursa'da yaptırdığı *Kapalı Çarşı'dadır*.

Osmanlı'nın ilk çinisi: İznik'te üretilmiştir.

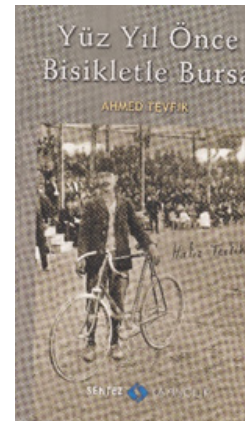
Osmanlı'nın ilk hastanesi: Yıldırım Beyazıt'ın Bursa Yıldırım'da yaptırdığı *Yıldırım Darüş şifası* (1394).

Mevlit: Bursa'da Süleyman Çelebi tarafından dönemin konuşulan Türkçesi ile yazılmıştır (1409-1410).

Dünya'daki ilk çarşılı köprü Bursa'daki *Irgandı Köprüsü*.

Osmanlı'nın ilk yün, pamuk ve ipekli dokumacılığı 1437'de *Üçkuzular Tekkesi'nin* haremde kurulan makinelerle yapılmıştır.

İlk Türkçe kitabeli camii II. Murat döneminde yapılan *Umurbey Cami*.

Dünyanın ilk standardı II.Beyazıt tarafından yürürlüğe sokulan Kanunname-i İhtisab-ı Bursa olduğu sanılmaktadır. (1502)

İlk ipek fabrikası İlk modern filatür tesisleri (1846) İlk krom madeni Bursa Orhaneli'nde 1848 de bulunmuştur.

İlk döner kebab Bursa'da 1867 yılında İskender Efendi.

Osmanlı'da Anadolu'daki ilk tiyatro. Ahmet Vefik Paşa tarafından 1879'da açılan Bursa Osmanlı Tiyatrosu.

Osmanlı'nın ilk ve tek ipekçilik okulu (1888) Bursa- Şehreküstü'de.

Ülkemizde yazılmış ilk bisiklet kitabı

Osmanlı'da ilk grev 1910'da koza fabrikalarında. Kurtuluş Savaşı sonrasında Ankara hükümetinin kazandığı ilk diplomatik zafer Mudanya Mütarekesi ile gerçekleştirmiştir.

Ülkemizdeki ilk modern konserve fabrikası (1925) Bursa'da kurulmuştur.

Türkiye'nin ilk kayak ve dağcılık kulübü Bursa Dağcılık Kulübü.

Türkiye'nin ilk suni ipek fabrikası 1938 de Gemlik'te, ilk kamgarn tipi yün üreten tesisi, 1938'de Merinos'ta.

İlk çamaşır ve bulaşık makinesi 1950 yılında Bursa'da Tolon Fabrikası'nda

Türkiye'nin ilk memleket hastanesi 6 Haziran 1952'de Bursa'da açılan Memleket Hastanesi'dir. İlk ve Tek Orman Müzesi Bursa'da Çekirge Caddesi üzerinde. 1989'da açılmıştır.

Türkiye'deki ilk teleferik 29 Ekim 1963'te Bursa'da açılmıştır.

İlk yerli bisiklet yapımı 10 Haziran 1964'te Bursa'da.

Kaynaklar

- 1.Kağıtçıbaşı, E. Gürsakal, N., Sanayileşmeyi Anlamak (Bursa'nın Sanayileşme Serüveni), Dora, Bursa, 1. Baskı, 2019.
- 2.Ahmed Tefik, Yüz Yıl Önce Bisikletle Bursa, Sentez Yayıncılık, 1.Basım 2007, İstanbul.
- 3.Kuter, Murat. Dünyada, Osmanlıda ve Türkiye'de Bursa'dan İlkler. Geliştirilmiş II. Basım. Bursa - 2008.
- 4.Yasemin ve Önder M. Kurtoğlu, Bursa Merkez ve İlçeleri Fotoğrafları
- 5.<http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/unesco/kisa-tanim/>
6. <http://www.bursa.com.tr/bursa-kaplicalar-835.html>
- 7.<http://www.bursa.com.tr/ipek-sehri-bursa-893.html>
- 8.<http://www.kozahan.org/tarihce>
- 9.www.gurmex.com
- 10.www.mudanya.gen.tr
- 11.www.mudanya.bel.tr
- 12.<http://www.golyazi.bel.tr/>
- 13.<http://www.bursa.bel.tr/yesil-kuliyesi/sayfa/749/>
- 14.<http://www.gursu.bel.tr/Projelerimiz-Detay/402/Gursu-Adrenalin-Park/>
- 15.<https://seyahatdergisi.com/bursa-toplane/>
- 16.<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecek-yer/cumalikizik-koyu>
- 17.<https://twitter.com/tyatrobursa/>
- 18.www.bursaport.com/haber

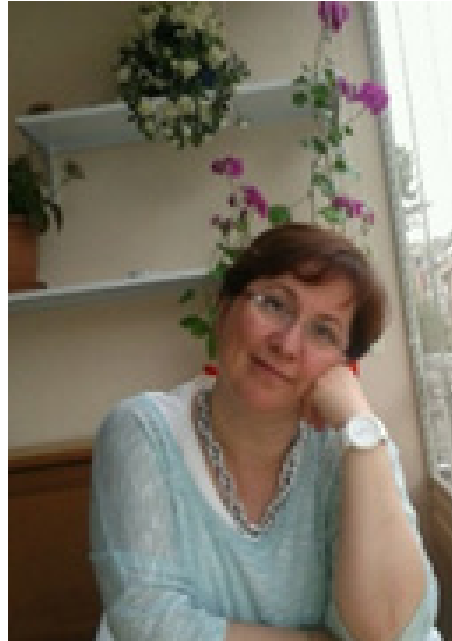
İznik Gölü ve İznik Çinileri, Önder Mustafa Kurtoğlu

Gölyazı fotoğrafları, Önder Mustafa Kurtoğlu

KÜRESEL SALGINDA EKMEK YAPMAK

Ayşe Eser Baransel

Korona günlerinde bir ekmek tarifi de benden. Sosyal medya ve internette bol unlu, zengin malzemeli çeşit çeşit tarifler sık sık karşıma çıkıyordu. Uzun süre direndim. Ekmek yemeden de olur dedim. Derken bir gün, yalnızca 2 su bardağı unla yapılabilen, yoğurma gerektirmeyen bu tarifi görünce dayanamadım ve denedim. Hareketsiz günlerimizde beyaz un, şeker filan, sevgili Prof. Dr. Gülden Köksal'ın yazısında önerdiği beslenme biçimine uymasa da malzemelerin az, ekmeğin de küçük boyutta olması biraz hafifletici neden sayılabilir belki. Daha tahıllı ve sağlıklı

bir unla dener de aynı yumuşaklığı yakalarsanız, bana haber verin, lütfen.

Malzemeler:

- 2 su bardağı un
- 1 su bardağı ılık su (püf noktası: suyun sıcaklığı önemli, ne çok ılık ne çok sıcak olmalı, yoğurt mayalar gibi)
- 1 paket kuru maya
- 1 yemek kaşığı (silme) ya da 1,5 tatlı kaşığı şeker
- 1 tatlı kaşığı tuz

Yapılışı:

Maya, şeker ve suyu hamur kabına koyun ve bir spatula ile karıştırın.

Ön mayalanma için üzerini kapatarak 10 dakika bekleyin.

Maya çalışıp, köpük köpük olduktan sonra un ve tuzu ekleyin ve yine spatula ile (un az olduğu için bayağı yumuşak ve yapışkan bir hamur olduğu için elimizi sürmüyoruz) karıştırın.

Üzerini resimdeki gibi kapatıp 20-30 dakika hamur iki katına çıkıncaya dek mayalanmaya bırakın.

Hamur kabardığında yine spatula ile 2-3 dakika daha karıştırın.

Benim küçük bir kek kalıbım olduğu için onda yaptım ama özgün tarifinde bir kelepçeli kek kalıbı, pişirme kağıdı konmuş fırın tepsisi üzerine tabanı olmadan konuyor ve hamur bunun içine koyuluyordu. Önemli olan, kek hamurundan biraz daha katı kıvamdaki bu hamuru uygun bir kalıba koymak. Kalıbı yağlamayın.

10 dakika kalıpta tepsisi mayalanması için yine üzerini kapatarak bekleyin.

Soğuk fırına yerleştirip 180-200 derece fırında üzeri kızarana dek pişirin. Fırından alıp üzerini nemli bir bezle kapatarak dinlendirin.

Fotoğrafta gördüğünüz gibi, göz göz, yumuşacık, hiç bayatlayıp sertleşmeyen harika bir ekmek oluyor.

Afiyet olsun!